

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนวชิราลัย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. ความหมายของงานวิชาการ
2. ความสำคัญของงานวิชาการ
3. ขอบข่ายของงานวิชาการ
4. การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของงานวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นงานหลักและเป็นงานที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาระดับใดก็ตาม ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนต้องให้ความสนใจใฝ่มากกว่างานอื่น ๆ ทั้งนี้ มีนักการศึกษาหลายคนให้ความหมายของงานวิชาการไว้ดังนี้

ภิญโญ สาร (2526, หน้า 353) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการของโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ บันลือ พุกกะวัน (2537, หน้า 57) ที่กล่าวว่า งานวิชาการ คืองานการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน สร้างนักเรียนให้มีความสามารถตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ด้าน องค์กร อินทรมพรรย์ (อ้างในอำภา บุญช่วย, 2537, หน้า 1) ได้กล่าวว่า งานวิชาการในโรงเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่นักเรียน ตลอดจนการอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียน เพื่อให้เป็นคนดีมีความรู้ ความสามารถพอที่จะนำมาหาเลี้ยงชีพได้ มีความสุข ความพอใจตามมาตรฐานและสภาพความเป็นอยู่ และช่วยเหลือพ่อแม่เพื่อนบ้านและสังคมตามสมควร ส่วนการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ส่วน กมล ภูประเสริฐ (2544, หน้า 6) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนว่า หมายถึง การปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา โดยจะต้องมีการวางแผนในการพัฒนาหรือการวางแผนในเชิงกลยุทธ์ เพื่อการนำแผนไปปฏิบัติและท้ายสุดต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน

สำหรับ รุจิร ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 56) ได้สรุปว่า การปฏิบัติงานวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกัน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 6) ที่ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่าเป็นการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป ความหมายของการปฏิบัติงานวิชาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสามารถ ตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรมนำความรู้และเป็นบุคคลโดยสมบูรณ์

ความสำคัญของงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้เวลาในการปฏิบัติให้มากกว่างานด้านอื่น ๆ ดังที่มีนักการศึกษาหลายคนกล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ดังนี้

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532, หน้า 55) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติงานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างมากต่อหน่วยงานการศึกษาหรือโรงเรียน และเปรียบเสมือนเป็นหัวใจของโรงเรียน จุดมุ่งหมายของงานวิชาการก็คือ การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรมและมีคุณสมบัติที่ต้องการงานวิชาการจึงเป็นงานที่รับผิดชอบต่อคุณภาพของพลเมืองและความมั่นคงของชาติ และ อัมภา บุญช่วย (2537, หน้า 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานวิชาการว่า โดยทั่วไปงานในสถานศึกษา โดยเฉพาะ โรงเรียนมักจะแยกออกเป็น 6 งาน ในบางโรงเรียนจะแยกย่อย มากหรือน้อยกว่านี้ ก็ขึ้นอยู่กับปริมาณของนักเรียน งานวิชาการเป็นหัวใจ หรือเป็นงานหลักของโรงเรียน ส่วนงานด้านบุคลากร ธุรการ กิจการนักเรียน และงานอื่นๆเป็นงานที่มาสสนับสนุนงานวิชาการให้มีคุณภาพ ดังนั้นงานวิชาการจึงมิใช่เพียงให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ทำเลขเก่งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข งานวิชาการยังเน้นถึงการออกไปประกอบอาชีพได้ และเป็นงาน

ที่รับผิดชอบต่อคุณภาพของพลเมืองที่จะออกไปช่วยพัฒนาประเทศในอนาคตด้วย เมื่องานวิชาการเป็นงานที่สำคัญ ผู้บริหาร โรงเรียนจึงต้องใช้เวลาในการบริหารให้มากกว่างานอื่นด้วย

ในด้าน อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่าเป็นงานหลัก มีลักษณะคล้ายส่วนที่เป็นร่างกายของคน หรือของเด็ก เป็นส่วนที่ใหญ่ที่สุดของระบบ เป็นงานที่เป็นหัวใจของโรงเรียน และมีหลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการที่ใช้กับการจัดระบบการทำงานของโรงเรียนให้ตอบสนองและสนับสนุนการทำงานของงานวิชาการของโรงเรียนให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ให้ได้คนดี เป็นคนที่สมบูรณ์

ขณะที่ จันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 143) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโรงเรียนและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่นๆนั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็เพียงเป็นส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร จะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร

ส่วน ปัญญา แก้วกियูร (2545, หน้า 17) ได้ให้ความสำคัญของงานวิชาการว่า งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ในระดับสถานศึกษา การดำเนินงานวิชาการ เป็นกระบวนการดำเนินเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน โดยทั่วไปงานวิชาการจะประกอบด้วย การศึกษาปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดเตรียมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุด แหล่งการเรียนรู้ การนิเทศติดตาม การวางแผน และการกำหนดวิธีการดำเนินงานทางด้านวิชาการ รวมถึงการประชุมทางวิชาการ

นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุโรจน์ (2546, หน้า 2) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญสำหรับผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดหมายหลักของโรงเรียน อีกทั้งเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร

จากความสำคัญของงานวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การปฏิบัติงานวิชาการมีความสำคัญที่สุดของโรงเรียน เป็นตัวกำหนดชี้วัดคุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนและโรงเรียนเป็นหัวใจหลักของการบริหาร เพื่อสู่ความสำเร็จและความเป็นเลิศ ฉะนั้นผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญมากกว่าการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ

ขอบข่ายของงานวิชาการ

งานวิชาการ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญ เป็นงานหลักในการจัดการศึกษาเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนจำเป็นต้องเข้าใจขอบข่ายของงานวิชาการ เพื่อที่จะได้ปฏิบัติงานวิชาการอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการไว้ดังนี้

กิตติมา ปรีดีติติก (2532, หน้า 57 - 58) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการว่า เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรงเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผลการศึกษามีคุณภาพในที่สุด ดังนั้น ไม่ว่ากิจกรรมใดที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ถือว่างานเหล่านั้นเป็นงานในขอบเขตหน้าที่ของผู้บริหารในด้านวิชาการทั้งสิ้น ซึ่งสามารถแบ่งขอบข่ายงานวิชาการออกเป็น 6 ประการใหญ่ ได้ดังนี้

1. งานด้านแผนงานวิชาการ
2. งานด้านหลักสูตรและการสอน ซึ่งประกอบด้วย งานหลักสูตร งานโครงการสอน และงานประมวลการสอน
3. งานด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย งานการจัดตารางสอน งานการจัดการชั้นเรียน งานจัดครูเข้าสอน งานการจัดแบบเรียน งานการจัดห้องสมุดและงานการจัดคู่มือครู
4. งานด้านสื่อการสอน
5. งานด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย งานนิเทศการสอน และงานการฝึกอบรม
6. งานด้านการวัดและประเมินผล

ในด้าน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2532, หน้า 53) ได้จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนเอกชน โดยจัดสัมมนาวิชาการให้ครูและผู้บริหารได้ระบุงขอบข่ายของงานวิชาการไว้ ดังนี้คือ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอนรายวิชา การวัดผลและประเมินผล การผลิตและการใช้สื่อ การจัดกิจกรรมในหลักสูตรและเสริมหลักสูตร การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

ส่วนอุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 36) ได้กล่าวถึง งานวิชาการของโรงเรียนว่าเป็นงานที่มีขอบข่ายครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน
2. การสอนและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับเรื่องการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

3. กิจกรรมนักเรียนและการบริหารกิจกรรมนักเรียนให้ตอบสนองและเสริมสร้างหลักสูตร ให้เป็นที่สมบูรณ์ ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4. สื่อการเรียนการสอนและกิจการห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรโดยตรงเพื่อเสริมพัฒนาการของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับเรื่องห้องสมุดและเสริมความทันสมัยทางวิชาการแก่ครูโดยตรง

5. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ตามจุดหมายและหลักการของหลักสูตรกับการประเมินมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน

6. การนิเทศการศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพสำหรับบุคลากรครูและบุคลากรทางวิชาการของโรงเรียน

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างใน รุจิร ภู่อาระ และ จันทราณี สงวนนาม, 2545, หน้า 58) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการ ได้ 5 ประการดังนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. การจัดการเรียนการสอน
3. การนิเทศภายใน
4. การวัดและประเมินผลการศึกษา
5. การประกันคุณภาพการศึกษา

จะเห็นได้ว่าขอบข่ายของงานวิชาการแต่เดิม ไม่มีเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา แต่ในปัจจุบันเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2542, หน้า 28) หมวด 6 ว่าด้วยเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพภายในและคุณภาพภายนอกเป็นเรื่องสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติได้ตามแนวทางของการปฏิรูปการศึกษา นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนได้รวมถึงเรื่องของสื่อการเรียนการสอน การสอนซ่อมเสริม และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเข้าไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะการสอนซ่อมเสริมในปัจจุบัน มักจะใช้วิธีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาของผู้เรียนแทนการสอนซ่อมเสริมเพราะเป็นการแก้ไขปัญหามีระบบ

นอกจากนี้ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 3) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษาว่าประกอบด้วยงานดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการเป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำเอาหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยเป็นงานที่เกี่ยวกับแผนปฏิบัติงานวิชาการ โครงการสอนและบันทึกการสอน

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดีต้องประกอบด้วย การจัดตาราง การจัดชั้น การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม การฝึกงาน และนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง

3. การจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการจัดหลักสูตร โปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่ การจัดสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน การจัดห้องสมุดและนิเทศการสอน

4. การวัดผลประเมินเป็นกระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน จากขอบข่ายงานวิชาการที่กล่าวมา

สรุปได้ว่าขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียนเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ของหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยงานหลายๆด้าน อย่างน้อยที่สุดต้องประกอบด้วยงาน 8 ด้าน คือ หลักสูตรและการใช้หลักสูตร แผนจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน ห้องสมุด นิเทศการสอน งานวิจัยในชั้นเรียน การวัดและประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา

หลักสูตรและการใช้หลักสูตร

หลักสูตรนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของหลักสูตรเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527, หน้า 152) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง ประมวลการจัดประสบการณ์ในการเรียนต่าง ๆ ให้กับนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีพัฒนาการทางความรู้ ความสามารถ ทักษะ และค่านิยมต่าง ๆ เป็นไปตามความต้องการของสังคม หลักสูตรเป็นไปได้ทั้งโครงการเรียนของนักเรียน เนื้อหาวิชาต่างๆ ที่จัดให้กับนักเรียนได้เรียน ตลอดจนมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะจัดให้กับนักเรียน

ในส่วนของ อำนาจ จันทรแป้น (2532, หน้า 21) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่าเป็นประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา และจะต้องตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้สภาพทางการเมือง การปกครอง ตลอดจนสภาพทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมและคุณธรรม

ส่วน อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่าเป็น เอกสารที่บรรจุแผนงาน หรือ โครงการและเนื้อหากิจกรรมต่างๆที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมต่าง ๆ อันพึงปรารถนาของสังคมนั้นๆ อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยที่แผนงานและโครงการนั้นๆ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สมบูรณ์ คือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีการกำหนดเนื้อหาสาระ ประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อผู้เรียน มีแนวทางการดำเนินงานที่เป็นระบบระเบียบ มีการนำแผนงานและโครงการนั้นไปปฏิบัติในสถาบันการศึกษา จนทำให้ผู้เรียนเกิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จนสามารถวัดผลประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้

ด้าน ชำรง บัวศรี (2542, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่าเป็นแผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์แต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้และการนำหลักสูตรไปใช้นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร เพราะนอกจากจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการล่วงหน้าแล้ว ยังต้องติดตามผลการดำเนินงานเพื่อหน่วยงานต้นสังกัดอนุมัติให้นำหลักสูตรไปใช้ได้เสียก่อน การเตรียมการและการบริหารหลักสูตรเมื่อได้แก้ไขปรับปรุงหลักสูตรรวมทั้งวัสดุหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการอื่นๆ ที่จำเป็นแล้ว งานขั้นต่อไปคือการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนอย่างแพร่หลาย ในเรื่องที่ต้องทำอยู่ 4 เรื่อง คือ การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้แทนที่หลักสูตรเดิม การเตรียมการก่อนนำหลักสูตรไปใช้ การตรวจสอบความพร้อมและการใช้งานหลักสูตร

ในทำนองเดียวกัน Oliva (อ้างใน รุจิร ภู่อาระและจันทราณี สงวนนาม, 2545, หน้า 3) ได้คำนิยามต่างๆของหลักสูตรมาสรุปไว้ดังนี้ หลักสูตร คือ สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน ชุมชนหรือสถานศึกษา โปรแกรมการเรียนชุดของสิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน ลำดับของกระบวนการวิชา จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติกระบวนการวิชาที่ศึกษา สิ่งที่ดำเนินการในโรงเรียนรวมทั้งกิจกรรมนอกห้องเรียน การแนะแนว และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งที่สอนภายในและภายนอกที่โรงเรียนเป็นผู้จัดทำ ทุกสิ่งที่กำหนดขึ้น โดยบุคคลในโรงเรียน ลำดับของกิจกรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการโดยผู้เรียนประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเกิดจากระบบการจัดการของโรงเรียน

ในขณะที่ วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545, หน้า 2) ได้ให้คำจำกัดความว่า หลักสูตร คือแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียน นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเองมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และ โลกอย่างมีความสุข

ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วยการเรียนรู้ประสบการณ์อื่นๆที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปีหรือภาค และ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อนึ่ง ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 25) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้การจัดการเรียน การสอนตามความมุ่งหมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ผลผลิต (Output) คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสำเร็จทางการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝน ผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียนที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน เพื่อผลสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายการศึกษา โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคล สามารถปลูกฝัง พฤติกรรม คุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งหลักสูตรต้องประกอบไปด้วย จุดประสงค์ เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล

การใช้หลักสูตร

ในการใช้หลักสูตรเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างแท้จริงนั้นมีความ จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้และนำไปใช้ในการดำเนินงานอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับผู้เรียนให้มากที่สุด ทั้งนี้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อำนาจ จันทรแป้น (2532, หน้า 7) กล่าวว่า การนำหลักสูตร ไปใช้จะสำเร็จลุล่วงไปได้ ต้องอาศัยส่วนประกอบใหญ่ 3 ประการ คือ ตัวครูซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงที่จะทำให้การสอนมี ประสิทธิภาพ และเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการที่จะปรับปรุงการสอนของตน ผู้บริหารซึ่งจะ เกี่ยวข้องในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือ นิเทศและแผนงานที่ได้มีการออกแบบอย่างมีระบบ รวมทั้งแผนงานนั้นจะต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ

สำหรับอำภา บุญช่วย (2537, หน้า 20) กล่าวว่า การนำหลักสูตร ไปใช้ หมายถึงกระบวนการ จัดกิจกรรม และประสบการณ์เรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในการเลือกและการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นจะต้องรู้ว่า

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... 10 2555
เลขทะเบียน..... 245453
เลขเรียกหนังสือ.....

อะไร จะต้องจัดให้กับผู้เรียน และอะไรที่จัดแทนกันได้บ้าง ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วงเวลาเรียน ความสนใจวิชาที่เรียนดั่งนั้น ในการจัดการเรียนการสอน จึงต้องคำนึงถึงผู้เรียน และควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ลงมือกระทำเอง แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ดังกล่าวควรมี ลักษณะดังนี้ คือ ช่วยให้ผู้บรรลุจุดมุ่งหมาย ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดี ผู้เรียนสามารถทำได้ และ ก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน ซึ่งการที่จะนำหลักสูตรไปใช้นั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ หลักสูตรดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์คำอธิบายหลักสูตร

ขั้นที่ 2 จำแนกผลการวิเคราะห์คำอธิบายหลักสูตร

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา / กิจกรรม และคาบเวลาจากคำอธิบาย

หลักสูตร

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา / กิจกรรม และคาบเวลา โดยละเอียด

เพื่อนำไปเขียนแผนการสอน

ขณะเดียวกัน รุจิรัฐสาร และจันทรานี สงวนนาม (2545, หน้า 198) ได้กำหนด ภาระหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการห้องสมุด ให้แหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญในโรงเรียนโดย จัดหาเอกสารอ้างอิง การใช้วิธีการสืบค้นที่ทันสมัย ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการอ่าน เพื่อสร้าง ให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
2. จัดหาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ นอกสถานศึกษา เช่น จัดสื่อธรรมชาติแทนการใช้ สื่ออุปกรณ์ราคาแพง รวมทั้งจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดเป็นทำเนียบเพื่อช่วยให้ครูได้มีโอกาส ใช้บุคลากรเหล่านี้เสริมสร้างความรู้ในสภาพจริงของท้องถิ่น
3. จัดสภาพแวดล้อมของทางโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้สวยงาม สะอาด น่าอยู่ ปลอดภัย และปราศจากอบายมุข
4. จัดให้มีการประชุมกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเป็นประจำ เพื่อรับฟังความคิดเห็น ผลการใช้หลักสูตร คือ พฤติกรรมและการปฏิบัติของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลง ไปจากการใช้หลักสูตร
5. จัดให้มีอาคารสถานที่ ห้องเรียนเฉพาะเท่าที่จะมีโอกาสจัดได้ เพื่อสนับสนุน การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่ขี้คิดผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. จัดทำและจัดหาสื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมตามที่หลักสูตรกำหนด
7. จัดสรรงบประมาณ โดยคำนึงถึงการใช้หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญ

8. จัดโครงการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ตั้งแต่ ครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง จากข้อความข้างต้นพอสรุปได้ว่า การนำหลักสูตรที่เป็นภาคทฤษฎีไปใช้ เป็นขั้นตอนสู่ การปฏิบัติในเรื่องกระบวนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลสูงสุดและควรมีการจัด สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ นับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมบรรลุผล สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งได้มีหลักการดังนี้

กิตติมา ปรีดีติติก (2532, หน้า 62) กล่าวว่า แผนการเรียนรู้เป็นการกำหนดรายวิชาต่างๆ ให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีเป้าหมาย เป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้าตลอดระยะเวลาที่ศึกษาจะต้องศึกษา อะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่มีประกอบอยู่ในหลักสูตร วิธีจัดแผน การเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความสามารถจากการปฏิบัติ โรงเรียนมักจัดแผนการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความสนใจและสามารถ ควบคู่ไปกับการคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ ครู เครื่องมือ และอุปกรณ์ มีอย่างไรก็จัดอย่างนั้น และจัดตามความเห็นชอบของโรงเรียนและคณะครู

ขณะเดียวกัน วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545, หน้า 139 - 141) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการสอน หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ เพื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ผู้สอนมีการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ของตนเองมีหลายรูปแบบแต่ต้องปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนที่กำหนดว่าใช้รูปแบบใด ควร ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ เช่น มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการประเมินผลแหล่งเรียนรู้และหมายเหตุ

ในส่วนของ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 21) ได้สรุปว่า การเรียนรู้ในสาระ การเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการ และวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการ เรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติและการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ การเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียน การสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่างๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ในลักษณะ

องค์รวมการบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการสอน

ขณะที่ สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 321) ได้กล่าวถึง การจัดแผนการเรียนรู้ไว้ว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งจัดขึ้น โดยครู เพื่อให้สนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรจึงเป็นส่วนของการนำหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติโดยแท้จริง

สรุปได้ว่า การจัดแผนการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งนี้ในการจัดแผนการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องใช้การพิจารณาและเลือกกิจกรรม ที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด

สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและเร็วขึ้น และส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพ

วนิดา จึงประสิทธิ์ (2532, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า เป็นสิ่งที่นำความรู้ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็ได้ สื่อการสอนที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็คือสื่อประเภท วัสดุทัศนอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ และวิธีการทางทัศนศึกษา เช่นเดียวกับ กิดานันท์ มลิทอง (2540, หน้า 79) ได้ให้ความหมายของ สื่อการสอนไว้ว่า สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เมื่อมีการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน จึงเรียกว่า สื่อการเรียนการสอน (Instruction Media) หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิทยุ โทรทัศน์ วัสดุทัศน แผนภูมิ ภาพนิ่ง ฯลฯ ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุอุปกรณ์ทางกายภาพที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้เป็นอย่างดี

ในทำนองเดียวกัน อารมณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 215) กล่าวถึง สื่อ คือ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียน ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาสาระในบทเรียน เพื่อช่วยเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งต้องมีความปลอดภัยต่อตัวผู้ใช้ มีลักษณะที่แปลกน่าสนใจและสำคัญทั้งครูและผู้เรียนสามารถจัดหา จัดทำร่วมกัน ซึ่งอาจหาได้ในท้องถิ่น ขณะที่ จินตนา ไบกาชุย (มปป, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของ สื่อการเรียนการสอนหมายถึง วัสดุหรือเครื่องมือที่จัดทำขึ้น ซึ่งมีข้อมูล

เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการเรียน การสอนของครูและนักเรียน ให้เป็นไปตามหลักสูตรกำหนด สื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบ สำคัญประการหนึ่ง ที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหา เกิดทักษะกระบวนการ และความรู้สึกรู้สึกต่าง ๆ อันจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร

ในส่วนของ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 23 -31) ได้กล่าวเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ ไว้ว่า การเรียนรู้ของเด็กจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนและแหล่ง การเรียนรู้ทุกประเภทรวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถ จัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ ในการเรียนรู้โดยใช้วิจารณญาณ ในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียนควรมี เนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียน สามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการ จัดการเรียนรู้นั้น ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย และ รวดเร็ว รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้นั้นเป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ และ พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง โรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัด การศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริม ความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือก และการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่าง ระหว่างบุคคลอย่างสม่ำเสมอ
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์ และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมิน สื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ นั้น อย่างสม่ำเสมอ

6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียน และชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง สถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น ๆ

8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้ สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

สื่อการเรียนการสอน เป็นสื่อหรือตัวกลางที่ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนเนื้อหา ประสบการณ์ แนวคิด ทักษะ และเจตคติระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยเน้นบทบาทของผู้เรียนที่เป็นผู้กระทำ หรือใช้สื่อเพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะกระบวนการ และความรู้ที่นักคิดต่าง ๆ บรรลุมาตรฐานของการเรียนรู้

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน สามารถจำแนกได้ 5 ประเภท คือ

1. สื่อการพิมพ์ เป็นสื่อที่ใช้ระบบการพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน คู่มือ หนังสือเสริม ประสบการณ์ ฯลฯ

2. สื่อวัสดุอุปกรณ์ เป็นสื่อสิ่งของต่าง ๆ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ ฯลฯ

3. สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ เป็นสื่อที่นำเสนอด้วยเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ภาพเคลื่อนไหว แถบเสียง แถบบันทึกภาพ สื่อประเภทอื่นๆ อาทิ สื่อมัลติมีเดีย ฐานข้อมูล คอมพิวเตอร์ ฯลฯ

4. สื่อกิจกรรม เป็นสื่อประเภทวิธีการที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะ ซึ่งต้องใช้ กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น เกม เพลง บทบาทสมมุติ แบบทดสอบ แผนการสอน ใบความรู้ ใบงาน ฯลฯ

5. สื่อบริบท เป็นสื่อที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ อาทิ บุคคล ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

นอกจากแหล่งเรียนรู้ข้างต้นแล้ว ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้จากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ในบ้าน ในสถานที่ต่าง ๆ ภาษาที่ใช้ในคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้จากการใช้อินเตอร์เน็ต โทรศัพท์ วิทยุ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการแสวงหาความรู้จากการไปทัศนศึกษา ตามสถานที่ต่าง ๆ ด้วย

ขณะที่ปรียาพร วงศ์อนุตร โรจน์ (2546, หน้า 207) ได้กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่ง ที่นำความรู้ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็ได้ สื่อการสอนที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์

ก็คือ สื่อประเภท โสตทัศนูปกรณ์ หมายถึง วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ และวิธีการทาง โสตทัศนศึกษา รูปแบบของการจัดสื่อการสอนในสถานศึกษามีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

1. รวมงานสื่อทุกชนิดทั้งสิ่งพิมพ์และไม่ใช้สิ่งพิมพ์ไว้ด้วยกันในกรณีเช่นนี้ จะรวมห้องสมุดและหน่วยงานโสตทัศนูปกรณ์เข้าไว้รวมกัน มีการบริหารงานและบริการเป็นหน่วยงานเดียวกัน มีการบริหารและบริการเป็นหน่วยงานเดียวกัน เรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น ศูนย์สื่อการศึกษา สำนักวิทยบริการ เป็นต้น

2. แยกเป็นเอกเทศ เป็นการแยกหน่วยงานห้องสมุดออกจากงานทางโสตทัศนูปกรณ์ มีสถานที่งบประมาณและการบริหาร ตลอดจนการบริการที่แยกจากกัน

ในทำนองเดียวกัน จริยา เหนียนเฉลย (2546, หน้า 14-15) ได้กล่าวถึงสื่อว่า สื่อการสอน หมายถึงการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งหมายถึง การนำวัสดุ เครื่องมือและวิธีการมาเป็นสะพานเชื่อม โยงความรู้ เนื้อหาไปยังผู้เรียนได้ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอด ซึ่งกันและกัน ได้ผลตรงตามจุดมุ่งหมาย

บทบาทของสื่อในขบวนการเรียนการสอนปัจจุบันพบว่า ช่วยให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น ประหยัดเวลา สื่อการสอนช่วยถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดเห็นระหว่างครูและนักเรียน โดยลึบยาก สามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น ทำให้นักเรียนรู้จักอภิปราย แสดงความคิดเห็น สื่อการสอนมีความจำเป็นในการสอน เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาก ทำให้ครูต้องสอนเนื้อหาวิชามากขึ้น จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น สื่อการสอนมีความสำคัญ ในการสอนที่เน้นเอกัตบุคคลให้มีประสิทธิภาพ นักเรียนที่มีภูมิหลังและความพร้อมที่แตกต่างกัน ครูต้องรู้จักใช้สื่อการสอนและเทคนิคที่จะทำให้นักเรียนมีความสนใจในบทเรียน และเกิดประสิทธิภาพในการเรียน ดังนั้น สื่อจึงมีบทบาทต่อการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น เพราะผู้เรียนเกิดความเข้าใจเป็นรูปธรรมชัดเจน
2. ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ในปริมาณมากขึ้น ในเวลาที่กำหนดไว้
3. ช่วยให้ผู้เรียนสนใจ และมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการเรียนการสอน
4. ช่วยให้ผู้เรียนจำ สร้างความประทับใจและการเรียนรู้มีความคงทน
5. ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในขบวนการเรียน
6. ช่วยให้ผู้สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนรู้ ในสิ่งที่เรียนได้ลำบาก เพราะ
 - 6.1 ทำสิ่งที่ซับซ้อนให้ง่ายขึ้น
 - 6.2 ทำสิ่งที่เป็นามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้น
 - 6.3 ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้ดูช้าลง
 - 6.4 ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงช้าให้ดูเร็วขึ้น

6.5 ทำสิ่งที่ใหญ่มากให้ย่อขนาดลง

6.6 ทำสิ่งทีเล็กมากให้ขยายขนาดขึ้น

6.7 นำอดีตมาให้ศึกษาได้

6.8 นำสิ่งที่อยู่ไกลหรือลึกลับมาศึกษาได้

สรุปได้ว่า สื่อการสอนเป็นสิ่งที่ผู้สอนนำความรู้ไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และได้ผลตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

หลักเกณฑ์การเลือกใช้สื่อการสอน

การเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับ หลักสูตร เนื้อหา ความรู้ความสามารถของนักเรียน ตลอดจนความเหมาะสมกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ย่อมมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน และบรรลุตามจุดประสงค์ของการเรียน

การเลือกสื่อการสอน จึงมีเกณฑ์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเหมาะสม สื่อที่ใช้ในนั้นเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสอนหรือไม่
2. ความถูกต้อง สื่อที่จะใช้ช่วยให้นักเรียนได้ข้อสรุปที่ถูกต้องหรือไม่ในเนื้อหา
3. ความเข้าใจ สื่อที่ใช้ในนั้นช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักเรียนหรือไม่
4. ประสิทธิภาพที่ได้รับ สื่อที่จะใช้ในนั้นช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพแก่นักเรียนหรือไม่
5. เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น จำนวนผู้เรียน ความสามารถ ความสนใจ รวมทั้งทักษะและรูปแบบการเรียนของนักเรียนหรือไม่
6. เหมาะสมกับทัศนคติและทักษะของครูผู้สอนหรือไม่
7. ใช้การได้ดี ในแง่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ดีหรือไม่
8. คู่กับราคา และการลงทุนในการผลิตและการนำมาใช้
9. สื่อนั้นช่วยให้นักเรียนร่วมกิจกรรมตามที่ครูต้องการหรือไม่
10. ระยะเวลาในการเสนอสื่อการสอนนั้นเหมาะสมหรือไม่
11. สื่อนั้นช่วยเสนอแนะกิจกรรมอื่นๆ ที่นักเรียนอาจปฏิบัติเพิ่มเติมได้หรือไม่
12. มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อในนั้นแค่ไหน เช่น สถานที่ แสงสว่าง สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เป็นต้น

การใช้สื่อการสอนที่จะให้ได้ผลสมบูรณ์ที่สุดนั้น นอกเหนือจากการพิจารณาเลือกสื่อการสอนแล้ว ควรมีการวางแผนการใช้ตามลำดับขั้นดังนี้

1. การเตรียมการก่อนการใช้สื่อการสอน
2. การใช้สื่อการสอนที่เตรียมไว้
3. สรุปผลการใช้
4. การจัดกิจกรรมต่อเนื่อง

จากความหมายและความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน ย่อมชี้ให้เห็นว่าสื่อมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาสาระ องค์ความรู้ ให้เข้ากับ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความสนใจ ติดตาม ในเนื้อหาสาระตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งจะช่วยลดเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยปราศจากสื่อ นั่นคือ จะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ด้วยความสุขและต้องการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระตามหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และทุกสถานที่ ทุกเวลา

ห้องสมุด

ห้องสมุดนับว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เสริมสร้างความรู้ทางด้านวิชาการให้เด็กมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ยิ่งขึ้น และเป็นแหล่งที่มีหนังสือบันเทิงเพื่อผ่อนคลาย ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐและชโลมใจ ภิงคารวัฒน์ (2528, หน้า 40) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการในห้องสมุดในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การหาหนังสือ เอกสารที่มีประโยชน์มาให้ครูอ่าน เช่นหนังสือที่เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ข้อคิด ความเห็น งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน มาให้ครูอ่าน

2. คำเนิการให้ครูใช้ห้องสมุดประกอบในการเรียนการสอน จะเห็นได้ว่า ห้องสมุดมีความสำคัญต่อโรงเรียนมาก งานห้องสมุดโรงเรียนจะดำเนินการ ไปได้ดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นกับผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอนต้องให้กำลังใจสนับสนุนนักเรียนในการใช้ห้องสมุดให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

ในทำนองเดียวกันอัมพร ปันศรี (2532, หน้า 17- 18) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดบริการห้องสมุดว่ามีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และนโยบายของโรงเรียน ให้สำเร็จดังวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. จูงใจหรือปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน การเขียน
3. ส่งเสริมให้มีนิสัยในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4. ให้การแนะแนวการอ่านเพื่อให้นักเรียนสามารถเลือกหนังสือได้เหมาะสมกับความต้องการในโอกาสต่าง ๆ

5. พิภนีสัยให้มัทักษะในการอ่าน การศีกษาคั่นควา จนนเป็นนีสัยคิตตัวไปในภายหน้า
 ค้าน ประทีป จรัสรุ่งรวีวร (2535, หน้า 10) ได้กล่าววว่า ห้องสมุด คือ สถานที่รวบรวมวัสดุอุปกรณ์ทางการศีกษาทุกชนิด ที่อยู่ในลักษณะของสิ่งตีพิมพ์และโสคทัทศนวัสดุ โดยมีบรรณารักษ์เป็นผู้จัดหาและจัดเตรียมให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด ได้ศีกษาตามความต้องการของแตละบุคคลด้วยความเสมอภาค

ส่วน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 231) กล่าววว่า ห้องสมุด คือ สถานที่รวบรวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เป็นแหล่งวิทยาการเรียนรู้

ในส่วนของเฉลียว พันธุ์สีดา (2539, หน้า 10) กล่าววว่า ห้องสมุดโรงเรียน หมายถึงสถาบันทางการศีกษาที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดขึ้น เป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรเพื่อการศีกษา ซึ่งมีทั้งวัสดุตีพิมพ์ (Printed Materials) และวัสดุไม่ตีพิมพ์ (Non - printed Materials) เป็นศูนย์วิชาการสำหรับนักเรียนและครู ใช้ศีกษาคั่นควาหาความรู้ประกอบการเรียนการสอน อาจจัดเป็นอาคารเอกเทศหรือห้องหนึ่งห้องใดในอาคารเรียนก็ได้ มีครูบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางวิชาบรรณารักษ์ศาสตร์ หรือครูที่ทางโรงเรียนเห็นว่าเหมาะสมเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงาน

ค้าน สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ (2543, หน้า 13) ได้กล่าววว่า ห้องสมุด เป็นแหล่งศูนย์รวมในการเก็บรวบรวมประสพการณ์ความรู้ ความคิดเห็น และเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆ ที่บรรพชนมุ่งถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้ศีกษา เพื่อขจัดความโง่เขลา ส่งเสริมการศีกษา พัฒนาการเรียนรู้ และตอบสนองความต้องการในด้านข่าวสาร ความบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจ ของผู้อ่านทุกเพศทุกวัย

ขณะที่ กรมวิชาการ (2543, หน้า 15) ได้กล่าววเกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดโรงเรียนวว่าห้องสมุดโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทั้งระบบที่มีการจัดมวลประสพการณ์ให้แก่นักเรียนตามหลักสูตรใหม่ คือ มุ่งให้นักเรียนรู้จักหาวิธีเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการคั่นควาแสวงหาความรู้เพื่อนำไปสู่การคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ตามหลักการและจุดหมายของหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากการปรับสภาพให้เข้ากับความเป็นไปของสังคมในปัจจุบันห้องสมุดจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนการสอน และห้องสมุดโรงเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยครูอาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอนและครูบรรณารักษ์ศีกษาหลักสูตรในแต่ละระดับที่สอนอยู่ในโรงเรียนและร่วมมือกันดำเนินการสอนการจัดหาวัสดุสารนิเทศมาให้นักเรียนได้พัฒนาการเรียนของตน โดยครูกำหนดคำถาม ครูบรรณารักษ์

จัดหาสื่อที่เหมาะสม นักเรียนเข้าห้องสมุดศึกษาค้นคว้า ครูผู้สอนและครูบรรณารักษ์ร่วมกันดูแลอย่างใกล้ชิดจะช่วยให้ การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ในขณะที่ แม้นมาส ซวลิต (2544, หน้า 2) กล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียน เป็นส่วนที่คั้งในโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเพื่อสนองความต้องการของนักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อเป็นรากฐานในการใช้ห้องสมุดต่อไป

นอกจากนี้ น้ำทิพย์ วิภาวิน (2548, หน้า 12-13, 22) กล่าวว่า ห้องสมุดเป็นสถานที่บริการความรู้สาธารณะ ที่ทำให้ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ มีเสรีภาพในการอ่าน การแสวงหาความรู้ เป็นการเปิดโอกาสในการสร้างความคิด และจินตนาการ เป็นแหล่งบริการความรู้แก่คนในสังคม ดังนี้

1. เป็นแหล่งสะสมทรัพยากรสิ่งพิมพ์
2. เป็นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่ครู และนักเรียนนักศึกษาเข้ามาศึกษาค้นคว้าหาความรู้
3. เป็นแหล่งที่ทุกคนจะเลือกการอ่าน โดยไม่รู้จบสิ้นจากเล่มหนึ่ง ไปยังอีกเล่มหนึ่ง
4. ช่วยให้ผู้อ่านมีนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
5. ช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ในขณะที่ สุณีษ์ เลิศแสวงกิจ และพิศิษฐ์ กาญจนพิมาย (2550, หน้า 2 - 4) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของห้องสมุดไว้ว่า ห้องสมุด คือสถานที่รวบรวมสรรพวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งได้บันทึกไว้ในรูปของหนังสือ วารสาร ด้นฉบับตัวเขียน สิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ หรือวัตถุทัศนวัสดุ และมีการจัดอย่างมีระเบียบเพื่อบริการแก่ผู้ใช้ ในอันที่จะส่งเสริมการเรียนรู้และความจรรโลงใจตามความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล โดยมีบรรณารักษ์เป็นผู้จัดหาและจัดเตรียมให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด ส่วนความสำคัญของห้องสมุดคือ ห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมสรรพวิชาต่าง ๆ หลายสาขา สำหรับบริการผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าหาความรู้หรือค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ความสำคัญของห้องสมุดพอสรุปได้ดังนี้

1. ห้องสมุดเป็นที่รวมวิทยาการต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน ซึ่งทั้งผู้เรียนและผู้สอนใช้เป็นสถานศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ทำให้การเรียนการสอนทันสมัยอยู่เสมอ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ใหม่ๆ และรอบรู้ในเรื่องที่สอนมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเข้าไปค้นคว้าหาความรู้ในแขนงวิชาที่เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มุ่งจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ห้องสมุดจึงกลายเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน

สอนมากยิ่งขึ้น ห้องสมุดต้องมีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนและผู้สอน ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าอย่างกว้างขวาง และเพียงพอต่อความต้องการ

2. ห้องสมุดเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการค้นคว้าวิจัย การเลือกอ่านหนังสือ เพื่อค้นคว้าหาความรู้ใหม่ตามความสนใจของแต่ละบุคคล สามารถค้นหาคำตอบอย่างมีระบบวิธี โดยการใช้สารสนเทศต่างๆ ที่มีอยู่ในห้องสมุด เพื่อความสมบูรณ์ ถูกต้องและเพิ่มคุณค่าของการวิจัย

3. ห้องสมุดเป็นแหล่งสารสนเทศที่เปิดโอกาสให้ทุกคนศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระตามความต้องการของแต่ละคน ภายใต้เงื่อนไขระเบียบบังคับของห้องสมุด ไม่จำกัดสิทธิและโอกาสในการศึกษาค้นคว้า

4. ห้องสมุดเป็นแหล่งข้อมูลที่ส่งเสริมการอ่านและการค้นคว้าด้วยตนเอง การอ่านเป็นการพัฒนาความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ทักษะทางภาษา และการอ่านเป็นการศึกษาที่ไม่สิ้นสุด ห้องสมุดจึงเป็นสถานที่สำคัญต่อการอ่าน ถือเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการอ่านที่ดีที่สุดแห่งหนึ่ง

5. ห้องสมุดเป็นสถานที่สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะเป็นศูนย์รวมของความรู้ ความคิดที่เปิดโอกาสให้ทุกคนแสวงหาความรู้ได้ตามต้องการ เป็นการส่งเสริมให้รู้รักเรียนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำให้เกิดความคิดในการพัฒนางานอาชีพของตนและเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับช่องทางการประกอบอาชีพ รวมทั้งเป็นแหล่งส่งเสริมความบันเทิง การอ่านจึงเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

6. ห้องสมุดเป็นสถานที่ส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงาม ห้องสมุดเป็นแหล่งเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ ห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศด้านสังคมและวัฒนธรรมเพื่อเผยแพร่ให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักและรักษาสืบต่อไป

7. ห้องสมุดเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้อ่านสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการเรียนรู้ได้มากที่สุด

เนื่องจากห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นแหล่งข้อมูลที่ให้บริการ โดยไม่คิดมูลค่า เป็นคลังแห่งความรู้ที่ให้อิสระแก่ผู้ใช้เพื่อนำมาประกอบเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาความเจริญก้าวหน้า และใช้ในการประกอบธุรกิจต่างๆ โดยผู้ใช้บริการไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการไปซื้อหนังสือ เอกสาร ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ จึงสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายได้มาก

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ห้องสมุดมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งวิชาการที่ปวงให้แก่ครูและนักเรียน การที่จะดำเนินการห้องสมุดให้ได้ผลดีนั้น ข้อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนที่ต้องร่วมกัน สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งวิชาการของโรงเรียนต่อไป

การนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในระบบการศึกษา เป็นงานที่มีความสำคัญ งานหนึ่งที่มีมุ่งส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานของการศึกษา ซึ่งการนิเทศการสอนจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเหลือ แนะนำ การจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ดังที่ สจด์ อุทรานันท์ (2530, หน้า 12) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ คือ เพื่อพัฒนาคน เพื่อพัฒนางาน เพื่อสร้างการประชาสัมพันธ์และเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

นอกจากนี้ กิติมา ปรีดีดิลก (2532, หน้า 262 - 265) ได้กล่าวเกี่ยวกับ ความหมาย ความจำเป็นและจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำ และให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครู ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ผลตามจุดหมายที่วางไว้ การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นดังนี้

1. เป็นการให้บริการแก่ครูที่มีความสามารถแตกต่างกัน
2. การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีความจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของครู
3. การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอน
4. เป็นการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ที่มีอยู่เสมอ

5. เป็นการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ช่วยให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาคือ

1. เพื่อช่วยให้ครูค้นหาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ครูได้รู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเอง โดยช่วยให้ครูรู้ว่าอะไรที่เป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และจะแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร
3. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคงในอาชีพ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน
4. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิชาการและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุนโรงเรียน

6. ช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการทางการศึกษา

จากความมุ่งหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การนิเทศการศึกษา มุ่งที่จะช่วยเหลือ และประสานงานด้านวิชาการในโรงเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตร ปรับปรุงการเรียนการสอนของครู ให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพของการศึกษาของโรงเรียน ปรับปรุงและประเมินผลการเรียนการสอน ตลอดจนช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพของครูและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

ในส่วนของ สุกานดา ตปนียางกูร (2537, หน้า 101 - 102) ได้กล่าวถึงการนิเทศไว้ว่า การนิเทศการเรียนการสอนเป็นกระบวนการสำคัญในทุกระดับ เพราะกระบวนการนี้มีไว้เพื่อช่วยครูให้สอนนักเรียนได้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของหลักสูตร หลักสูตรที่นำมาใช้จะประสบผลสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับครูซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง และเป็นผู้ที่จะต้องคอยช่วยเหลือหรือชี้แนะทิศทางให้ครูได้จัดการเรียนการสอนตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ได้นั้นก็คือ ผู้นิเทศการสอน ซึ่งเมื่อนิเทศแล้วก็จะทำให้ทราบปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่แท้จริง เพื่อจะได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาก็ถูกต้องทันทั่วถึงและตรงจุดที่สุด ดังนั้นการนิเทศจึงมีความจำเป็นอย่างมากในกระบวนการศึกษา

ในปีเดียวกัน อังกา บุญช่วย (2537, หน้า 110 - 111) ได้กล่าวเกี่ยวกับความหมายและจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายใน ไว้ว่า การนิเทศภายใน หมายถึง ความพยายามทุกสิ่งทุกอย่างของผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตั้งแต่ผู้บริหารลงไปในพื้นที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น ทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้า ในวิชาชีพและก่อให้เกิดผลในขั้นสุดท้าย คือการศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการจัดนิเทศการศึกษาโดยบุคลากรในโรงเรียนเอง ผู้นิเทศได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวด หรือหัวหน้าสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือก และแต่งตั้งขึ้น การนิเทศภายใน มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของโรงเรียน
2. เพื่อให้ครูที่สอนได้จัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้อย่างถูกต้อง ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้
3. เพื่อให้ครูที่สอนตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ทั้งให้สามารถ

แก้ปัญหาได้

4. เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม และให้กำลังใจแก่ครูที่สอน
5. เพื่อมุ่งให้เกิดความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดีภายในระบบงาน
6. เพื่อควบคุมมาตรฐานและพัฒนางานในด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในครั้งนี้ ยง วัชชวัตคุ (2538, หน้า 4 - 15) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูได้มองเห็นและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาและหน้าที่ของโรงเรียนที่จะดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
2. เพื่อช่วยให้ครูได้มองเห็นปัญหาและความต้องการของผู้เรียน
3. เพื่อช่วยสร้างความเป็นผู้นำที่ดีตามวิถีทางแบบประชาธิปไตยให้แก่ครู
4. เพื่อช่วยให้กำลังใจแก่ครู
5. เพื่อช่วยให้ครูได้พัฒนาความสามารถทางการสอน

นอกจากนี้ ชารี มณีสรี (2542, หน้า 26) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศว่าเป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาครูทั้งด้านวิชาชีพ คือฝึกประสบการณ์โดยตรง เช่น การอบรม สัมมนา และการฝึกประสบการณ์ทางอ้อม เช่น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ครูมีโอกาสนพบปะทางวิชาการ นอกจากนั้นยังช่วยให้ครูมีลักษณะความเป็นผู้นำ ทำงานร่วมกับผู้อื่นอันจะส่งผลให้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้น กล่าวโดยย่อคือมุ่งพัฒนาคน พัฒนางาน

ในขณะที่ กมล ภูประเสริฐ (2544, หน้า 74) ได้กล่าวเกี่ยวกับการนิเทศภายในไว้ว่า การนิเทศภายในและการพัฒนาบุคลากรมีความจำเป็นอยู่ตลอดเวลา เพราะถ้าไม่ใช่เพื่อแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ก็จะเป็นความต้องการที่จะพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น トラบใดที่ยังต้องการพัฒนางาน ความต้องการการนิเทศภายในและการพัฒนาบุคลากรก็ยังคงมีอยู่เสมอ

ส่วนปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 223) ได้สรุปว่า การนิเทศการศึกษา เป็นการจัดการศึกษาด้านหนึ่ง เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของนักเรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ส่วนการนิเทศการสอนเป็นงานย่อยของการนิเทศการศึกษาเพื่อมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการสอนในโรงเรียน โดยมุ่งที่พฤติกรรมของครูที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน และหลักการนิเทศการสอนคือ หลักแห่งการส่งเสริมความเจริญงอกงามให้ครูและนักเรียน หลักการจัดอย่างประชาธิปไตย หลักการสร้างสรรค์ หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ หลักการสร้างขวัญและกำลังใจ และหลักการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานอื่น

ในขณะที่ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2548, หน้า 21-22) ได้สรุปว่า การนิเทศการศึกษา คือ

1. กระบวนการบริหารทางวิชาการที่เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์และไม่หยุดนิ่ง
2. การให้ลักษณะการเป็นผู้นำด้วยความรู้และทักษะเป็นอย่างดี
3. การส่งเสริมให้เกิดภาวะการร่วมมือทางการศึกษาในบรรยากาศของความเป็นกันเอง

4. การให้ความร่วมมือ การชี้แนะและการแนะแนวต่อกิจกรรมของครู
5. การกระตุ้นความเจริญเติบโตที่สม่ำเสมอของครูและพัฒนาการของนักเรียน
6. การปรับปรุงการสอนและสถานการณ์ และกระบวนการทางการเรียนการสอน
7. การช่วยเหลือให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่เหมาะสม

นอกจากนี้ กรองทอง จิระเชษฐกุล (2550, หน้า 2 - 4) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า เป็นงานที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาจะต้องให้ความร่วมมือกันในการดำเนินการพัฒนาทุกด้านในสถานศึกษา จะต้องให้ความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียนโดยกำหนดไว้ในมาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาให้สอดคล้องกัน ทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นคือ

1. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษา ให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน
2. ปริมาณศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและสถานศึกษา
3. บุคลากรภายในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ มีความคุ้นเคยและใกล้ชิดปัญหา

มากที่สุด

4. บรรยากาศในการนิเทศมีความเป็นกันเองและสามารถปฏิบัติกรนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง

เมื่อรวมข้อสรุปดังกล่าวข้างต้น ก็จะได้คำจำกัดความของการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์ที่ไม่หยุดนิ่งในการให้คำแนะนำ และการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครูและนักเรียนเพื่อปรับปรุงตัวของเขา (ครูและนักเรียน) ตลอดจนสภาพการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ เพื่อใช้หลักเหตุและผล โดยคำนึงถึงมนุษยสัมพันธ์ เป็นงานที่ช่วยพัฒนาครูในด้านวิชาการ ในด้านการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยจุดมุ่งหมายหลักคือ การปรับปรุงพัฒนา และส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนการสอนของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น เป็นการพัฒนาคน พัฒนางาน สร้างขวัญและกำลังใจให้กับครู เพื่อส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาการศึกษาต่อไป

งานวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยเป็นวิธีหนึ่งที่มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาการเรียนการสอนของครูให้บรรลุเป้าหมาย ดังที่ ประวิต เอราวรณ (2542, หน้า 2-7) ได้กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานของครู โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแสวงหาคำตอบ จากปัญหาหรือ ข้อสงสัยของครู การคิดค้นพัฒนา นวัตกรรม เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาจากการเรียนการสอน โดยลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนมีดังนี้

1. ปัญหาการวิจัยเกิดขึ้นจากการทำงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
2. ผลการวิจัยนำไปใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
3. การวิจัยดำเนินการไปพร้อมกับการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ สอนไป

วิจัยไป แล้วนำผลการวิจัยไปแก้ปัญหา และทำการเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น

จากที่กล่าวมา งานวิจัยในชั้นเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากการเรียน การสอนและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งยังสามารถนำผลการวิจัย ไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมต่อไป

กระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนมีกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ คือ เริ่มต้นจากการสำรวจ สภาพการปฏิบัติงานว่ามีปัญหาอะไรบ้าง วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ลงมือปฏิบัติตามแผน แล้ว สะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อการเริ่มต้นใหม่ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

1. การสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน (Reconnaissance) เป็นขั้นตอนของการสำรวจสภาพ การปฏิบัติงานของครูว่ามีปัญหาอะไรบ้าง แล้ววิเคราะห์ว่าปัญหาเหล่านั้นมีสาเหตุมาจากอะไร และจะสามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขสภาพการปฏิบัติงานในส่วนใดได้บ้าง ซึ่งครู สามารถสำรวจได้จากกิจกรรมการเรียนการสอน พฤติกรรมนักเรียน สภาพแวดล้อม และบริบท ต่างๆ ของทางโรงเรียน การสำรวจวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวจะนำไปสู่การเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน และสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยได้

2. การวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนสำหรับการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดวิธีการ และวางแผนเพื่อลงมือปฏิบัติ (Action) ในการค้นหาคำตอบหรือพัฒนานวัตกรรม และการแก้ไข หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพการปฏิบัติงานที่เป็นปัญหา

3. การลงมือปฏิบัติ (Action) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้

4. การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) เป็นขั้นตอนการสรุปผลและวางแผน ปรับปรุงใหม่หรือแก้ปัญหาใหม่ต่อไป

การวิจัยในชั้นเรียน เริ่มต้นจากปัญหาหรือข้อสงสัยที่เกิดจากการปฏิบัติงานของครู กำหนดวัตถุประสงค์ในการแสวงหาคำตอบ แล้ววางแผนการปฏิบัติงานวิจัย จากนั้นก็ดำเนินการจัดการเรียนการสอนไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล นำข้อมูลไปวิเคราะห์สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบคำถามที่ตั้งไว้เบื้องต้น ปรับปรุงข้อสงสัยที่มี และสรุปเป็นองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป การวิจัยในชั้นเรียนไม่ใช่ภาวะหยุดนิ่ง แต่เคลื่อนไหวตลอดเวลา ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การทำงานที่เป็นระบบ เห็นภาพของงานตลอด ครูใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน พัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง

นอกจากนี้ ธีรุต ไทยชนะ (2544, หน้า 107) ได้กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยโดยครูผู้สอน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนของครูที่รับผิดชอบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นและจบด้วยการใช้นวัตกรรมแก้ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การนำการวิจัยในชั้นเรียนเข้าไปช่วยในการจัดการเรียนรู้ของครู และนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร ครูจำเป็นต้องมองเห็นถึงองค์ประกอบและภารกิจต่างๆในระบบการเรียนรู้ ทั้งทางด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตให้ชัดเจน แล้วเชื่อมโยงเป็นองค์รวม เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการจัดการเรียนรู้ อาจเกิดขึ้นในระดับปัจจัยหรือกระบวนการหรือผลผลิตก็ได้ กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนจะมีส่วนช่วยในการหาคำตอบ ครูที่จะทำการวิจัยได้สำเร็จต้องได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารสถานศึกษา ที่ให้อิสระในทางความคิด อิสระในการทำงานค้นคว้าทดลอง ที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของครูผู้วิจัย เพื่อครูจะได้ค้นพบปัญหาและแนวทางแก้ไข

ส่วน สุภาภรณ์ มั่นแกตุวิทย์ (2544, หน้า 8) ได้สรุปว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ดำเนินการโดยครูผู้สอน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบวนการจัดการเรียนการสอน มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยใช้นวัตกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน

ในขณะที่ ชาตรี ตำราญ (อ้างใน ประกอบ มณีโรจน์, 2544, หน้า 4) ให้ความเห็นว่า การวิจัยในชั้นเรียนคือ การทดลองยุทธวิธีใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาของครู ซึ่งคิดค้นเพื่อพัฒนา กิจกรรม การเรียนการสอน มุ่งหวังให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ทั้งครูและผู้เรียน

ส่วนประกอบ มณีโรจน์ (2544, หน้า 1 - 3) ได้กล่าวเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนว่า เป็นหน้าที่หลักของครูผู้สอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้านทุกคน เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของผู้เรียนในชั้นเรียนและ โรงเรียน เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริง ด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่

การแก้ปัญหา และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ

1. เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนหรือแก้ปัญหานักเรียน
2. เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานบางอย่างเฉพาะด้าน
4. เพื่อประเมินผลและพัฒนาการปฏิบัติงานของครูหรือหน่วยงาน
5. เพื่อพัฒนาวิชาชีพของครู

นอกจากนี้ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2544, หน้า 139) ได้กล่าวว่า การวิจัยเป็น

กระบวนการค้นหาความจริง เป็นการค้นหาความรู้ เป็นความพยายามในการสำรวจหาความจริง เป็นการค้นหา พัฒนาและกระทำความกระจ่างในความรู้ โดยใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์และรวบรวมแนวคิดหรือตั้งสมมุติฐาน (Hypothesis) การสังเกตข้อเท็จจริง การวิเคราะห์ การทำความกระจ่าง และการสรุปขั้นสุดท้ายเป็นทฤษฎี การวิจัยมีประโยชน์ต่อการทดสอบแนวความคิด การตอบคำถาม การแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ

ในปีเดียวกัน พิชิต ฤทธิจรูญ (2544, หน้า 24) ได้กล่าวว่า งานวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ครูแสวงหาวิธีการหรือนวัตกรรมทางเลือกในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับสุวิมล ว่องวาณิช (2549, หน้า 21) ได้สรุปความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ว่า การวิจัยปฏิบัติการนั้นเรียน คือ การวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน หรือส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

นอกจากนี้ พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ พะเยาว์ ยินดีสุข และราชน มีศรี (2544, หน้า 9) ได้กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยประเภทปฏิบัติการ คือ การวิจัยมีเป้าหมายเพื่อนำผลไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง เพราะเป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยมีครูเป็นผู้ทำการวิจัย จึงเรียกสั้น ๆ ว่า วิจัยในชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยเพื่อนำผลไปพัฒนา และถ้าพบข้อบกพร่องก็ทำการวิจัยและนำผลไปพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นทั้งการวิจัยและการพัฒนา

การวิจัยในชั้นเรียน คือ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ค้นหาเพื่อสร้างความรู้ใหม่ทางการศึกษา และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ทางการศึกษา ความรู้ใหม่ทางการศึกษา เช่น วิธีสอน เทคนิคการสอน รูปแบบการสอนใหม่ หลักการสอนใหม่ ทฤษฎีการสอนใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ผ่านการตรวจสอบอย่างมีระบบ ผลการวิจัยในชั้นเรียนมีประโยชน์ก็คือ ใช้ผลการค้นพบเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย และเป็นการพัฒนาตนเอง ดังนั้น การทำวิจัยในชั้นเรียนจึงต้องควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน อันมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และพัฒนาการเรียนการสอน ครูมีอาชีพควรมีทักษะการสอนให้นักเรียนสร้างความรู้เอง และในขณะเดียวกันครูก็สร้างความรู้เช่นกัน

ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน มีดังนี้

1. เป็นการพัฒนาหลักสูตรและการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้วยการวิจัย
 2. เป็นการพัฒนาวิชาชีพครู
 3. เป็นการส่งเสริม สนับสนุน ความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ด้วยการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ
 4. เป็นการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจัยทางการศึกษา
- เป้าหมายของการวิจัยในชั้นเรียนที่สำคัญคือ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้เกิดผลดีที่สุดด้วยตัวครูเอง

ข้อจำกัดในการทำวิจัยในชั้นเรียน

1. การวิจัยในชั้นเรียนนั้นไม่สามารถทำตัวเอง ควรมีการแสวงหาความร่วมมือจาก คณะครูในโรงเรียน ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน หรือเป็นการทำวิจัยทั้งโรงเรียน
2. การวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยปฏิบัติการเพื่อนำผลไปใช้ ดังนั้นควรทำอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ คือเป็นกระบวนการที่ควรทำอย่างไม่สิ้นสุด เพราะเป็นการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาตัวครูผู้สอนไปได้ในขณะเดียวกัน
3. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการศึกษากลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียนที่ครูรับผิดชอบในสภาพแวดล้อมของโรงเรียนนั้น จึงไม่สามารถสรุปอ้างอิงไปยังประชากรเป้าหมายอื่น แต่อย่างไรก็ตาม ครูนักวิจัยก็มีโอกาสที่จะพัฒนาเป็นความรู้ที่สามารถสรุปอ้างอิงได้ต่อไป

สรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการที่ครูผู้สอนใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน โดยนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะจะทำให้ทราบถึงการจัดการเรียนการสอน และความพยายามของโรงเรียนที่จะส่งเสริมการเรียนการสอน เป็นการตรวจสอบว่าการดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอน ได้บรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด มีปัญหา อุปสรรค ข้อบกพร่องอะไรบ้าง การประเมินผลเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วนำข้อสรุป ที่ได้จากสิ่งเหล่านี้ไปเป็นแนวทางในการหาวิธีการในการแก้ไขปรับปรุงต่อไป ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวเกี่ยวกับการประเมินผลไว้ดังนี้

ภัทธา นิคมานนท์ (2532, หน้า 18) กล่าวว่า การวัดผลคือการใช้เครื่องมือหรือเทคนิควิธีไปรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะที่ต้องการวัด ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่วนการประเมินผลคือ การนำข้อมูลที่ได้จากการวัดผล มาพิจารณาเปรียบเทียบเพื่อหาข้อสรุปตัดสินใจ ดังนั้นการวัดและประเมินผล จึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ผู้บริหาร โรงเรียนซึ่งมีบทบาทสำคัญในโรงเรียน ต้องใช้ศิลปะในการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านวัดผลประเมินผล

คำณ อัมภา บุญช่วย (2537, หน้า 129) ได้ให้ความหมายการประเมินผล (Evaluation) คือ การนำผลที่ได้จากการวัดมาหาคุณค่า การประเมินผล ควรจะรวมถึงปริมาณของคุณสมบัติที่วัดได้ เช่น เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี

เช่นเดียวกับ กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์ (2540, หน้า 16) ได้กล่าวถึง การประเมินผล คือ กระบวนการประเมินค่าขั้นสุดท้ายว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงไร ทั้งนี้ โดยการพิจารณาผลที่ได้จากผลของการวัด และส่วนประกอบอื่นเพื่อการประเมินค่าที่เหมาะสม การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน เพราะการวัดเป็นไปเพื่อการประเมินค่าดีเลว เก่งอ่อนเพียงใด สิ่งใดบ้างที่ต้องแก้ไข ปรับปรุงพัฒนา ถ้าเป็นผลของการเรียนรู้ก็ต้องเทียบกับ วัตถุประสงค์ว่า การเรียนรู้นั้นบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด สอนซ่อมเสริมหรือเรียนซ้ำ ผ่าน ไม่ผ่าน ไม่เลื่อนชั้น การวัดผล จึงเป็นไปเพื่อการประเมินผล

ในขณะที่ ภัทธา นิคมานนท์ (2540, หน้า 9) ได้ให้ความหมายการประเมินผล หมายถึง การนำเอาข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดมาใช้ในการตัดสินใจ โดยการหาข้อสรุป ตัดสินประเมินค่า หรือตีราคาโดยเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่น ๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้น การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการเรียนการสอนเพื่อตัดสินผลและหาข้อสรุป

กระบวนการประเมินผล

กระบวนการประเมินผล คือ การนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการวัดผลมาตัดสินใจโดยใช้เกณฑ์ หรือกลุ่ม หรือคุณลักษณะ ประกอบการตัดสินใจ

ประเภทของการประเมินผล

การประเมินผลมีหลายประเภท จำแนกตามเกณฑ์ ได้ดังนี้

1. แบ่งตามระบบของการประเมิน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การประเมินผลแบบอิงกลุ่มและอิงเกณฑ์
 2. แบ่งตามจุดประสงค์ของการประเมินผลตามหลักสูตร สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียน และการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน
- ส่วน สมณี กัททิษฐี (2544, หน้า 1 - 4) ได้กล่าวว่า การวัดผล (Measurement) หมายถึง กระบวนการหาปริมาณ หรือจำนวนสิ่งของต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือ อย่างหนึ่งอย่างใด มาวัด ผลจากการวัดมักจะออกมาเป็นตัวเลข หรือสัญลักษณ์ หรือข้อมูล ส่วนการประเมินผล การศึกษา (Evaluation) หมายถึงการตัดสิน หรือวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดผล โดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในขณะที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 24 - 25) ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติตลอดจนการประเมินภายในและนอกสถานศึกษา

การประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ดังนั้นการวัดและการประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการและแฟ้มสะสมงานผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญคือตัวผู้เรียน ผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนด

เป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครู ผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า ด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทาง ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้น ไปพิจารณาคัดเลือกนักเรียนเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

การประเมินผลระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้าย ของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

สำหรับวิธีการประเมินผล สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2527, หน้า 149 - 150) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินผล ซึ่งมีทั้งหมด 9 วิธีด้วยกัน ดังนี้

1. พิจารณาคะแนนที่เพิ่มขึ้น วิธีการประเมินผลดูความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนหรือจัดหลักสูตรนั้นวิธีการหนึ่งที่ใช้กันอยู่ก็คือ ทำการทดสอบเด็กก่อนเรียนหรือก่อนใช้หลักสูตร จากนั้นก็ดำเนินการสอนตามแนวของหลักสูตรนั้นจนจบ แล้วทดสอบอีกนำผลการทดสอบไปเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ก็มี หรือบางทีก็ดูความแตกต่างระหว่างผลการเรียนของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองที่ใช้หลักสูตรใหม่

2. การประเมินผลตัวเอง โดยเจ้าหน้าที่ของสถาบันนั้น จุดมุ่งหมายของวิธีการประเมินผลวิธีนี้ เพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ของสถาบัน หรือโครงการจัดการศึกษานั้น จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ซึ่งเป็นบุคคลในสถาบันนั้นมากำหนดจุดมุ่งหมายและมาตรฐานของความสำเร็จในการปฏิบัติงาน แล้วก็สังเกตรวบรวมข้อมูลมาอภิปรายร่วมกันเพื่อพิจารณาการทำงานของเจ้าหน้าที่ภายในสถาบันนั้น

3. การจัดอภิปรายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความรับผิดชอบอย่างสูงต่อสังคมและสถาบัน บางครั้งก็มารวมตัวกันเพื่ออภิปรายข้อดี ข้อเสีย สิ่งที่ต้องแก้ไข ปรับปรุงกิจการต่าง ๆ หรือการดำเนินงานของสถาบันต่าง ๆ หรือของโครงการต่าง ๆ ข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงกิจการต่าง ๆ ได้ เช่น กิจการเกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดการศึกษา เป็นต้น ก็อาจเชิญนักหนังสือพิมพ์ ผู้ปกครอง และผู้ที่ไม่มองการศึกษาตามแนวของนักการศึกษา มาพิจารณาร่วมกันให้ข้อคิดและข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เป็นต้น

4. การสังเกต แทนที่จะดูจากผลการสอบ นักประเมินผลบางคนให้สังเกตขบวนการวิธีการจัดการเรียนการสอนดูที่กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสะท้อนภาพของความสำเร็จและความล้มเหลวการจัดการศึกษา

5. การวิจัยเกี่ยวกับการสอน มีนักประเมินผลบางคนให้ข้อคิดไว้ว่า การจะเข้าใจหลักสูตรและเห็นภาพของหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนการสอนได้อย่างดีนั้น ก็ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน นอกจากนั้นการวิจัยเหล่านี้ยังสามารถนำมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างดีอีกด้วย

6. วิเคราะห์การจัดการ การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินการจัดการ เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้เสนอให้ผู้จัดการปรับปรุงการบริหารงาน วิธีการอย่างนี้เรียกว่า การวิเคราะห์การจัดการ

7. วิเคราะห์นโยบาย การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์การดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนและกำหนดนโยบายเรียกว่าการวิเคราะห์นโยบาย

8. การประเมินผลโดยมิได้กำหนดจุดมุ่งหมาย การประเมินผลวิธีนี้เพื่อดูประสิทธิภาพของโปรแกรมการจัดการศึกษา นักประเมินผลจะไม่วิเคราะห์และไม่ต้องการทราบก่อนว่า โปรแกรมการศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายอย่างไร ขณะที่ทำงานการศึกษานั้นทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างไร เพราะไม่ต้องการให้สิ่งเหล่านี้มาชักนำให้ผู้ประเมินผลสนใจดู แต่ผู้ประเมินผลจะรวบรวมข้อมูลการจัดการศึกษาแล้วพิจารณาว่าข้อมูลการจัดการศึกษาที่สังเกตมาได้อย่างนี้สะท้อนให้เห็นความสำเร็จในการศึกษาเรื่องใด

9. วิธีการแบบตุลาการ วิธีการประเมินผลแบบนี้ จะแบ่งคนเป็นสองฝ่าย ให้แต่ละฝ่ายเสนอข้อมูลและหักล้างข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงของการจัดการศึกษา ความคิดในการประเมินผลวิธีนี้มาจากตุลาการที่รวบรวมข้อมูลทนายทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา คณะลูกขุนและผู้พิพากษาจะรวบรวมข้อมูลเหล่านั้นมาตัดสินพิจารณาอีกทีหนึ่ง จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับการประเมินผลสรุปได้ว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบถึงความบกพร่อง

ความก้าวหน้า ของการจัดการเรียนการสอน ผลที่ได้จะเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการปรับปรุง แก้ไข ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

จากการศึกษาการวัดและประเมินผล สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการ ที่ทำให้ทราบถึงความบกพร่อง ความก้าวหน้า ของการเรียนการสอน ซึ่งผลที่ได้สามารถนำมา ปรับปรุง แก้ไขปัญหา และพัฒนา การเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน ดังนี้

วิมา หาญใจ (2540) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนางานวิชาการของ โรงเรียนคารวิทยาลัย พบว่า ด้านหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ควรจัดเตรียมเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรให้ เพียงพอ เพื่อให้ครูได้ศึกษาก่อนที่จะเตรียมการสอนในแต่ละวิชา และผู้บริหารควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตรให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้ ในด้าน การเรียนการสอน ควรลดคาบให้เหมาะสม ให้ครูสอนวิชาที่ตรงตามความสามารถ ควรกำหนด รูปแบบในการเขียนแผนการสอนให้ชัดเจน และควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน สำหรับ ด้านสื่อการสอน ควรมีครูที่มีความรู้ด้านการทำสื่อการสอนและควรจัดหาสื่อประกอบการเรียน การสอนให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้และจัดระบบการให้บริการแก่ครูที่ต้องการขยืมสื่อไป ใช้ ส่วนด้านกานนิเทศการเรียนการสอน ควรให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศ ควรมี การนัดหมายกับครูผู้สอนก่อนการนิเทศ และแจ้งผลการนิเทศให้ครูผู้สอนทราบหลังการนิเทศ ทุกครั้ง เพื่อครูผู้สอนจะได้นำผลการนิเทศไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป ด้านการวัดผลประเมินผล ควรวัดผลให้ตรงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ควรใช้เวลาในการสร้าง ข้อสอบอย่างเหมาะสม และควรจัดให้มีครูรับผิดชอบในการวิเคราะห์ข้อสอบโดยเฉพาะ นอกจากนี้ ในด้านงานห้องสมุด ควรให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการแนะนำรายชื่อนั่งสือหรือสั่งซื้อ หนังสือ และควรให้มีการประชาสัมพันธ์การให้บริการของห้องสมุดมากขึ้นและทั่วถึง เพื่อลด ปัญหาการใช้บริการของห้องสมุด

ในปีเดียวกัน ผจญ กุณา (2540) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารวิชาการใน โรงเรียนกันดาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองเชียงราย ตามขอบข่ายงาน 9 ด้าน พบว่างานด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ มีการปฏิบัติมาก ได้แก่ การจัดทำแผนงาน โครงการทาง วิชาการให้เหมาะสมกับหลักสูตรท้องถิ่น ในด้านการเรียนการสอนมีการปฏิบัติมาก ควรให้ครูจัด กิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการ การควบคุม กำกับ ติดตามให้ครูดำเนินการตาม

หลักสูตรกำหนดการสอน แผนการสอนและคู่มือที่กำหนดไว้ งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอนมีการปฏิบัติมาก ได้แก่ การแนะนำให้ครูนำทรัพยากรในห้องถิ่นมาทำสื่อการเรียน การสอนงานด้านการวัดผลประเมินผล มีการปฏิบัติมาก ได้แก่ การวางแผนและกำหนดแนวทางการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดหมายและเนื้อหาของหลักสูตร ในส่วนงานห้องสมุด มีการปฏิบัติมาก ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเห็นความสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากห้องสมุดและมุมหนังสือ ด้านงานการนิเทศการศึกษา มีการปฏิบัติมาก ในส่วนของการวางแผนการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ แนะนำให้ครูเห็นความสำคัญของการนิเทศ นำผลการนิเทศมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ

ในปีต่อมา วรรค์ สีนุพันธ์ (2541) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนปงพัฒนาวิทยาคม จังหวัดพะเยา พบว่า การบริหารงานวิชาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตร มีการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น มีโครงสร้างหลักสูตรที่ชัดเจน และจัดหลักสูตรตามความต้องการของผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการดำเนินการสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และควรมีการปรับปรุงพัฒนาและสนับสนุนการใช้วัตกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น ส่วนในด้านการนิเทศการเรียนการสอน ได้มีการวางแผนและมีการตรวจเยี่ยมห้องเรียน ทางโรงเรียนควรมีการประสานผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศเพื่อนำผลการนิเทศมาพัฒนาการเรียนการสอน และควรมีการทำอย่างต่อเนื่อง และด้านการวัดและประเมินผลการเรียน มีการจัดเอกสารคู่มือเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล แต่ยังคงสนับสนุนส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้ออกข้อสอบตรงตามจุดประสงค์ ได้มาตรฐาน สนับสนุนการเข้าร่วมการแข่งขันทักษะทางวิชาการและสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้รับ การอบรมสัมมนาในเรื่องการวัดและประเมินผลเพื่อให้มีคุณภาพมาตรฐานดียิ่งขึ้น

ในขณะที่ ถนอม บุญตัน (2542) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสันมหาพน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่าการบริหารงานวิชาการในด้านการวางแผนทั่วไป โรงเรียนได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวครูและนักเรียน แต่ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน ส่วนการจัดทำแผนงานด้านวิชาการนั้นมีการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน มีการประชุมชี้แจง คณะครูให้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนตามจุดเน้นของหลักสูตร แต่ไม่ได้จัดรายวิชาตามความต้องการของนักเรียนและชุมชน ในด้านการดำเนินงานตามแผน โรงเรียนมีการควบคุมดูแล ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตร แต่ไม่ได้เปิดสอนรายวิชาตามความต้องการของชุมชน มีการพัฒนาเทคนิควิธีการสอนแก่ครู ส่วนในด้าน

การประเมินผลนั้น มีการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานแต่ไม่มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินและการกำหนดวัตถุประสงค์ ในการประเมิน

ทางด้าน จิตรารักษ์ บุญยงค์ (2542) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงรายพบว่า การบริหารการจัดการเรียนการสอนตามลักษณะทั้ง 7 งาน การบริหารที่ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การจัดตารางการเรียนการสอน และการบริหารจัดการครูเข้าสอน ส่วนงานที่มีการบริหารมาก ได้แก่ การบริหารการจัดแผนการเรียน การบริหารงานสื่อการเรียนการสอน การบริหารการนำหลักสูตรไปใช้ สำหรับปัญหามีดังนี้ ครูขาดความรู้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ไม่เห็นความสำคัญของแผนการสอน ไม่ใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้สื่อการเรียนการสอนน้อย ครูขาดเทคนิคในการผลิตสื่อ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดอบรมการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น นิเทศติดตามการทำแผนการสอนอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย กระตุ้นให้ครูผลิตสื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมพัฒนาครูให้สอนได้คนละหลายวิชา กรมเจ้าสังกัดควรจัดสรรอัตรากำลังเพิ่ม และควรใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยจัดตารางการเรียนการสอน

ในปีเดียวกัน วารุณี โภชาสินธุ์ (2542) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติ ได้แก่ ส่งเสริมให้ครู ได้จัดทำสื่อและใช้สื่อการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมประชุมสัมมนาทางวิชาการ สนับสนุนให้ครูจัดประสบการณ์อย่างหลากหลาย และประชุมชี้แจงถึงกฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการวัดผลประเมินผล สิ่งที่ผู้บริหารไม่ได้ปฏิบัติ ได้แก่ การนิเทศภายใน การประเมินผลโครงการนิเทศภายใน การแสวงหาแหล่งวิทยาการมาสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนสิ่งที่ไม่แน่ใจว่าผู้บริหาร ได้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติได้แก่ การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ในปีต่อมา วัชรระ สุขะลังกา (2545) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้บริหารได้ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนเกี่ยวกับ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายในโรงเรียน และการวัดผลประเมินผลในทุกกิจกรรมแต่ยังปรากฏปัญหาในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารไม่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรให้กับครู ครูไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร ผู้บริหารไม่ติดตามการใช้หลักสูตร มอบหมายให้ครู ไปทำงานด้านอื่นมากกว่าการสอน ผู้บริหารไม่สนใจในการนิเทศภายใน ไม่มีเวลา และไม่นำผลการนิเทศมาจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผลที่ไม่เป็นระบบ และไม่มีการตรวจสอบเครื่องมือในการวัดผลให้ได้มาตรฐาน

ทำนองเดียวกัน เทียม วันมหาชัย (2545) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน สอดพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการได้มีการเปิดวิชาเลือกตามความถนัด ของครู แจกแจงการจบหลักสูตรให้นักเรียน มีจุดประสงค์การสอน จัดกิจกรรมและเนื้อหา สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียน และได้มีการแจกแจงการประเมินผลและการใช้เครื่องมือใน การประเมิน ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ การวิเคราะห์หลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตร การให้ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดแผนการสอน การวิเคราะห์ข้อสอบและการปรับปรุงเครื่องมือ การจัดการสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่ไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ปัญหาที่พบคือ ไม่ได้วิเคราะห์ หลักสูตร ใช้เนื้อหาตามหนังสือเรียนมาจัดการเรียนการสอน หลักสูตรไม่สนองความต้องการของ ผู้เรียนและชุมชน เนื้อหาตามหลักสูตรมากเกินไป ทำให้จัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน โดยมีข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนควรดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรและ ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน และนอกจากนี้ ครูยังสอน แบบเก่าและยังยึดครูเป็นศูนย์กลางของการเรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน ไม่บังเกิดผล และยังไม่ได้มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพจริง โดยมีการวัดและ ประเมินผลในเนื้อหามากเกินไป และมีข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมให้ครูจัดทำข้อสอบมาตรฐาน และคลังข้อสอบ

ทางด้าน จิรากร ทศเกตุ (2545) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนจิตรวิทย อาเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนส่วนใหญ่เห็นว่า ได้มีการปฏิบัติงานวิชาการใน โรงเรียนจิตรวิทยาเกือบทุกงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการใช้หลักสูตร การจัดการเรียน การสอน สื่อการสอน การนิเทศการสอน ห้องสมุด และการวัดและประเมินผล แต่ยังมีครูที่ ปฏิบัติการสอนเห็นว่าไม่ได้ปฏิบัติคือ การประเมินผลการใช้หลักสูตร การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม ให้นักเรียนทำกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตร่วมกับชุมชน การใช้สื่ออย่างหลากหลาย ในการเรียนการสอน การชี้แจงโครงการนิเทศภายในของโรงเรียนให้ครูทราบก่อนการปฏิบัติ การเสนอแนะรูปแบบ การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้ปกครองทราบผลการเรียน และการฝึกให้นักเรียน สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ปัญหาที่พบคือ ด้านหลักสูตรของโรงเรียนยังขาดการประยุกต์ใช้ เน้น แต่เรื่องการท่องจำ และครูยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรโดยรวม ด้านการเรียนการสอน โรงเรียนขาดสื่อประกอบการเรียนการสอน การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแผน เนื่องจากมีกิจกรรม ที่ไม่มีไว้ในแผนเข้ามาแทรก การวางแผนการนิเทศในโรงเรียนยังไม่ชัดเจน ไม่เป็นระบบเท่าที่ควร และการนิเทศการศึกษาไม่สม่ำเสมอต่อเนื่อง ไม่กำหนดวันเวลาที่ต้องการนิเทศที่แน่นอน การวัดและ ประเมินผลไม่มีหลักในการวัดประเมินผลอย่างแท้จริง ไม่มีการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการวัดและ

ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ห้องสมุดโรงเรียนยังมีปัญหาในเรื่องตำรา เอกสารในห้องสมุดที่มีจำนวนมากแต่ไม่ทันสมัย และนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีทักษะในการค้นคว้าด้วยตนเอง

ในปีต่อมา วรเชษฐ์ จันทร์ภิรมย์ (2546) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาทุกด้านทั้ง 9 ด้านคือ การบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผล การนิเทศภายใน การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ การบริหารโครงการ การวิจัยและการพัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศ และการประเมินผลงานปัญหาการบริหารงานวิชาการ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสาระต่าง ๆ ของหลักสูตรใหม่ สถานศึกษาขาดแคลนครูจำนวนครูไม่ครบชั้น การวัดผลและประเมินผลไม่เป็นไปตามสภาพจริง ขาดการวางแผนการนิเทศ ขาดการส่งเสริมและพัฒนาให้ครูได้ศึกษาดูงานในสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ ครูและบุคลากรในสถานศึกษาไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ขาดการกำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ขาดการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนา และขาด การวางแผนในการประเมินผลงานทางวิชาการในสถานศึกษา ข้อเสนอแนะ ควรจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสาระต่าง ๆ ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่คณะครูและผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ควรจัดรวมห้องเรียนที่อยู่ใกล้เคียงเข้าด้วยกัน ควรมีการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง ควรวางแผนและแต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบในการนิเทศภายใน ควรวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาครูให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ควรดำเนินการส่งเสริมและจัดอบรมให้ความรู้ในการทำวิจัยในชั้นเรียน ควรวางแผนในการทำโครงการทางวิชาการ โดยต้องกำกับติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ควรจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศให้ครบทุกด้าน และควรแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อประเมินผลงานวิชาการ

ขณะที่ ปรีชา จันทะสินธุ์ (2546) ได้ศึกษา การปฏิบัติงานวิชาการของ โรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม จังหวัดเชียงราย พบว่า ในด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูได้แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนก่อนทำการสอน ได้จัดทำโครงการสอนให้เหมาะสมกับเวลาที่เรียนในแต่ละภาคเรียน จัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับความพร้อมของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเวลาที่เรียนในแต่ละภาคเรียน ปัญหาที่พบคือ มีจำนวนนักเรียนในห้องมากเกินไปจนไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย สื่อไม่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนสอนไม่ตรงสาขาวิชาที่เรียนมา ครูผู้สอนมีคาบสอนมากสอนหลายวิชาและมีงานพิเศษมากจนไม่มีเวลาพัฒนาการสอน ผู้เรียนขาดความรับผิดชอบต่อการเรียน ครูไม่มีความรู้และขาดทักษะการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีการจัดตารางสอนอย่างไม่เหมาะสม ไม่มีการจัดคาบสอนซ่อมเสริม

ในด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ครูได้วัดผลหลังการเรียนการสอนเพื่อวัดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้กำหนดพฤติกรรมการวัดผลไว้ชัดเจน ตลอดปีการศึกษา และจัดทำข้อมูลงานทะเบียนวัดผลอย่างเป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งรายงานผลการประเมินการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ มีการวัดผลและประเมินผลหลายวิธี ปัญหาที่พบคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรายวิชาสามัญต่ำมาก ครูไม่มีความรู้ในเรื่องการวิเคราะห์ข้อสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลประเมินผลยังต้องปรับปรุง นักเรียนไม่สนใจแก้ ร , มส. และผู้ปกครองยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานักเรียนที่ไม่จบหลักสูตร ส่วนด้านการนิเทศการสอน พบว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง เปิดโอกาสให้ครูผู้มีความสามารถด้านการสอนได้แสดงผลงานแก่เพื่อนครู มีการประชุมครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ปัญหาที่พบคือ ไม่มีการนิเทศการสอนในโรงเรียน ไม่มีการแต่งตั้งหรือกำหนดผู้นิเทศการสอนในโรงเรียนไว้ชัดเจน

สำหรับ เอกพงษ์ คำเทพ (2546) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการตามระบบมาตรฐานสากล ISO9200 ในโรงเรียนวารานีกุล จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่า ได้มีการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนวารานีกุล เกือบทุกงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การใช้ห้องสมุด การสร้างเครื่องมือประเมินผล และการประเมินผลการเรียน แต่ยังมีงานที่ผู้บริหารและครูเห็นว่าไม่ได้ปฏิบัติ คือ การจัดครูเข้าสอนตามความรู้ความสามารถ การนำผลที่ได้จากการประเมินการสอนไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ การตกแต่งห้องสมุดให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดหาหนังสือและสื่อต่าง ๆ ไว้ในห้องสมุด การจัดทำห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียน การนำผลประเมินห้องสมุดไปใช้ในการปรับปรุงการให้บริการของห้องสมุด การปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลให้มีมาตรฐาน ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง และการนำผลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

ส่วน สมชาย ไชยจินดา (2547) ได้ศึกษาการดำเนินงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้ส่งเสริมให้ครูจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้ครูใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมครูจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คิดตามให้ครูได้ดำเนินการตามแผนการสอน ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดครูเข้าสอนแทนครูที่ไม่มาปฏิบัติหน้าที่สอน แต่ที่พบเป็นปัญหา คือ การจัดครูเข้าสอนไม่ตรงตามความรู้ความสามารถ ผู้บริหารและครูขาดความมั่นใจในการนำหลักสูตรไปใช้ มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อย ผู้บริหารและครูมีภาระงานด้านอื่นมาก ในด้านการนิเทศภายในพบว่า ผู้บริหารมี

การจัดข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับงานวิชาการ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ผู้บริหารมีการเยี่ยมชมชั้นเรียนอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งมีการนำผลการนิเทศไปใช้ ปัญหาที่พบคือ ผู้บริหารมีภาระงานอื่นมาก ทำให้ไม่มีเวลานิเทศอย่างจริงจัง ครูผู้ไม่ได้รับการนิเทศตามตารางที่กำหนดไว้ ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการนิเทศตามตารางที่กำหนด มีการติดตามผลการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ ต้องการให้นำผลการนิเทศมาประกอบการพิจารณาความคิดเห็นความชอบ ส่วนในด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร มีการใช้เครื่องมือในการวัดผลตลอดปีการศึกษา นำผลที่ได้มาพัฒนาการเรียนการสอน ปัญหาที่พบคือ ครูขาดทักษะในเรื่องการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง การวัดและประเมินผลไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน เกิดความไขว่เขวในการปฏิบัติ และควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลอย่างเพียงพอ

สำหรับนิพนธ์ กาชาติ (2548) ได้ศึกษาแนวปฏิบัติในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนชุมชนบ้านวังดิน อำเภอสี จังหวัดลำพูน พบว่าแนวปฏิบัติในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการที่สำคัญ คือ ควรมีการอบรมสัมมนาการใช้หลักสูตรให้ครูผู้สอนและผู้บริหารแนวปฏิบัติการบริหารด้านการนิเทศภายใน เห็นว่าควรมีแผนการนิเทศภายในและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ แนวปฏิบัติการบริหารด้านการวัดผลประเมินผล เห็นว่า ควรใช้ข้อสอบมาตรฐานในการดำเนินการ

ในขณะที่ สุพจน์ อริยะจักร (2548) ได้ศึกษาการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดปากล่อง สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า โรงเรียนควรใช้กระบวนการบริหารจัดการคุณภาพที่ทำให้บุคลากรทุกฝ่ายทั้งในและนอกสถานศึกษา ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวิธีการแล้ววางแผน โดยการประชุมคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อหาข้อมูลสภาพปัจจุบันตลอดถึงแนวทางหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาปฏิบัติในการพัฒนาการเรียนการสอน สำหรับการปฏิบัติตามแผนควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ และกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน หลังจากได้ปฏิบัติงานแล้วในแต่ละภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษาควรมีการตรวจสอบโดยการประเมินผลโดยใช้เครื่องมือการตรวจสอบที่เหมาะสม เมื่อพบจุดเด่นหรือจุดด้อย จะต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายต่อไป

ส่วน สิริจิต หอจันทิก (2550) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ได้มีการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การวางแผน การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการสอน สื่อการเรียนการสอน และงานห้องสมุด แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นกิจกรรมที่ปฏิบัติคือ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางเพื่อวางแผนเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน วางแผนโดยคำนึงถึง

ความรู้ ความสามารถของบุคลากร กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผล จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน ใช้สื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา กระตุ้นผู้เรียนเห็นประโยชน์ของการใช้ห้องสมุด สำหรับส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ การนำเทคโนโลยี มาช่วยในการวัดและประเมินผล ให้ครูมีส่วนร่วม ประเมินผลการนิเทศ สำรวจความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำมาทำเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บันทึกผลการใช้สื่อการเรียนการสอนและเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน

ในปีเดียวกัน ยอดชาย คำชาย (2550) ได้ศึกษาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนหนองบัวพิทยาคม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า ด้านการใช้หลักสูตร มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน มีหลักสูตรของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีเอกสาร คู่มือหลักสูตรให้ครูศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์หลักสูตรทุกปีการศึกษา ให้ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรทุกปีการศึกษา ให้ความรู้แก่ครูในการพัฒนาหลักสูตรทุกปี ปัญหาที่พบคือคณะกรรมการบริหารหลักสูตรไม่เป็นปัจจุบัน หลักสูตรบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่เป็นปัจจุบันและมีเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุม ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่ามีคำสั่งแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่สอน มีโครงการสอนที่เหมาะสมกับระยะเวลาที่เรียนในแต่ละภาคเรียน มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีสมุดบันทึกการสอน มีการวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีการแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังก่อนทำการสอน จัดเนื้อหาเหมาะสมกับความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน จัดหาสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อน และเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษและมีความเป็นเลิศทางปัญญา ในส่วนที่ไม่ได้ดำเนินการคือ การวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาที่พบคือ ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแต่ไม่ได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ไม่มีตารางกำหนดการส่งแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการ แบบบูรณาการ ในส่วนของการนิเทศภายใน พบว่า มีการจัดเอกสารให้ครูได้ค้นคว้าเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ส่วนที่ไม่ได้ดำเนินการคือ แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน สร้างเครื่องมือสังเกตการสอน จัดทำสมุดบันทึกการนิเทศ กำหนดตารางการนิเทศการสอน ปัญหาที่พบคือ ไม่มีคณะกรรมการนิเทศภายใน ไม่มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ ขาดครูที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีคณะกรรมการวัดและประเมินผลของโรงเรียน มีระเบียบการวัดและประเมินผลของโรงเรียน มีเกณฑ์การจบหลักสูตร แต่การจัดเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลไว้สำหรับให้บริการแก่ครูมีน้อย ส่วนที่ไม่ได้ดำเนินการคือ การจัดทำแผนการวัดและประเมินผลทุกรายวิชา การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อจัดทำคลังข้อสอบ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำและมี

ส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำและมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ปัญหาที่พบคือ คณะกรรมการวัดและประเมินผลของโรงเรียนไม่เป็นปัจจุบัน ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่ไม่หลากหลาย นักเรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลน้อยมาก ขาดการวิเคราะห์ข้อสอบและจัดทำคลังข้อสอบ ขาดการวิเคราะห์การวัดและประเมินผลตลอดจนวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อนำข้อมูลไปแก้ไขการวัดและประเมินผลครั้งต่อไป

สำหรับ มยุรี ชาวจำปา (2550) ได้ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบงานหลักสูตร จัดหาหนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับหลักสูตรไว้เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้า ประชุมชี้แจงเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ การพัฒนาหลักสูตรด้วยตนเอง ปัญหาที่พบคือ ครูผู้สอนไม่มีการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับปัญหาภายในท้องถิ่น เนื่องจากครูไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน พบว่า มีการรายงานการสอนเมื่อสิ้นภาคเรียน ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ควร ปัญหาที่พบคือ การสื่อสารระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนมีปัญหาทางด้านภาษา ครูผู้สอนมีจำนวนไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับวิชาที่สอน สำหรับสื่อการเรียนการสอน พบว่ามีการผลิตสื่อการเรียนรู้อัตโนมัติตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่นและการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากทรัพยากรภายนอกโรงเรียน ปัญหาที่พบคือ สื่อมีจำนวนไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณมีจำนวนจำกัด และครูไม่มีเวลาในการผลิตสื่อเนื่องจากรับผิดชอบงานอื่นนอกเหนือจากการสอน ด้านการวัดและประเมินผล พบว่ามีการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามสภาพจริงและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตรเป็นส่วนใหญ่ มีการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบงานวัดและประเมินผล สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์งานวัดผลและประเมินผล ปัญหาที่พบคือ เครื่องมือในการวัดผลมีไม่หลากหลาย ไม่ครอบคลุมหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน การวัดผลเป็นการวัดตามความรู้สึกของครูผู้สอนและไม่มีความชัดเจน ส่วนด้านการนิเทศการสอน พบว่า ได้มีการกำหนดให้บุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอน เข้มข้นเรียนเพื่อให้คำแนะนำแก่ครู วางแผนการนิเทศการเรียนการสอน สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ ขอรับการนิเทศจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประเมินผลการนิเทศการเรียนการสอนและสรุปผลการนิเทศการเรียนการสอน สำหรับปัญหาที่พบคือ การนิเทศการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และไม่สามารถนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริง

ขณะที่ จรรยา ประดิษฐพงศ์ (2550) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน วชิรวิทย์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่องกำหนดวิธีให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและการวางแผนโครงการ ปัญหาที่พบคือ มีการวางแผนการจัดทำหลักสูตรแต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง ควรมีบุคลากรที่มีความรู้ด้านหลักสูตรอย่างแท้จริง ด้านการเรียนการสอน ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในเรื่องส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกระดับชั้นจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าเพื่อความสะดวกในการสอนแทนกัน ปัญหาที่พบคือ มีการเปลี่ยนตารางสอนบ่อย ทำให้ต้องปรับแผนการสอนตลอดเวลา กิจกรรมระหว่างเรียนมีมากเกินไป นักเรียนขาดวินัยไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนเท่าที่ควร ครูมีภาระงานสอนมากเกินไป มีการเปลี่ยนครูผู้สอนบ่อยทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง ครูผู้สอนยังขาดทักษะและความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน จำนวนนักเรียนต่อห้องมากเกินไป ส่วนงานด้านสื่อการสอน พบว่ามีการปฏิบัติในเรื่องสนับสนุนให้ครูเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาจัดทำเป็นสื่อการสอน ปัญหาที่พบคือ จำนวนสื่อไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อและสร้างสื่อการเรียนการสอน ขาดสื่อที่ทันสมัย คงทนถาวร และอุปกรณ์ในห้องโสตมิไม่เพียงพอ ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลตามระเบียบการวัดของกระทรวงศึกษาธิการ ปัญหาที่พบคือ มีการปรับเปลี่ยนเวลาในการส่งคะแนนเสมอทำให้ครูส่งคะแนนไม่ทัน ระบบการทำคะแนนมีความคลาดเคลื่อนล่าช้า บุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านการวัดและประเมินผลมีน้อยทำให้งานล่าช้า เครื่องคอมพิวเตอร์มีไม่เพียงพอ และครูบางส่วนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับระบบการวัดและประเมินผลอย่างแท้จริง ด้าน การนิเทศการสอน จัดให้มีการนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร ปัญหาที่พบคือ การนิเทศของโรงเรียนยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเวลาที่กำหนดไว้เพราะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การทำการนิเทศไม่มีการแจ้งอย่างชัดเจน ในด้านงานห้องสมุด พบว่า มีการจัดบุคลากรที่มีความรู้ด้านบรรณารักษ์มาประจำที่ห้องสมุด เพื่อบริการและปรับปรุงห้องสมุดให้ได้มาตรฐาน ปัญหาที่พบคือ จำนวนหนังสือมีน้อย ครูบรรณารักษ์มีหน้าที่สอนด้วยจึงไม่สามารถเปิดห้องสมุดได้ทั้งวัน สถานที่คับแคบ ห้องสมุดมีสื่อวิทัศน์ในบริเวณเดียวกันทำให้เกิดเสียงดังรบกวน

ส่วน นิชดา กร โกวิท (2551) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน โกวิทธารง เชียงใหม่ พบว่า ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ในด้านหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า งานที่ได้ปฏิบัติคือ การกำหนด โครงสร้างหลักสูตรในด้านเนื้อหาและเวลาเรียน

สร้างความตระหนักโดยการพัฒนาครูในการจัดทำหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำมาปรับแผนจัดการเรียนรู้ ให้ความรู้แก่ครูในการพัฒนาหลักสูตร ศึกษาหลักสูตรแกนกลาง จัดเอกสารและคู่มือให้ครูศึกษาค้นคว้า สำหรับปัญหาที่พบ หลักสูตรบางกลุ่มสาระยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาขอบเขตของเนื้อหากว้างเกินไป ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักสูตร และหลักสูตรไม่มีความสอดคล้องกัน ส่วนข้อเสนอแนะพบว่า ผู้บริหารควรเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ อบรมการทำหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร ครูแต่ละกลุ่มสาระควรเข้ากลุ่มเพื่อนำหลักสูตรมาวิเคราะห์ปรับหลักสูตรไปใช้ให้เข้ากับเนื้อหาและธรรมชาติของวิชา ในด้านแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่างานที่ได้มีปฏิบัติคือได้เขียนแผนจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ วัสดุ และประเมินผล จัดเตรียมเนื้อหา จัดทำแผนการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่งเสริมให้ทุกชั้นเรียนจัดทำแผนการเรียนรู้ ครูจัดแผนการเรียนรู้ตามจุดประสงค์รายวิชา แจกจุดประสงค์การเรียนรู้แก่นักเรียน จัดการเรียนการสอนโดยจัดครูเข้าสอนตามความถนัด จัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และสอนเป็นขั้นเป็นตอนตามแผนจัดการเรียนรู้ สำหรับปัญหาที่พบคือมีกิจกรรมอื่นมาแทรกทำให้ไม่เป็นไปตามแผน การเขียนแผนไม่ส่งเสริมด้านการคิดอย่างหลากหลายให้กับผู้เรียน เน้นใบงานมากเกินไป ส่วนข้อเสนอแนะพบว่า ควรจัดอบรม สัมมนาการเขียนแผนการเรียนรู้ สำหรับการใช้อสื่อการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า งานที่ได้ปฏิบัติคือได้จัดหาสื่อการสอน กระตุ้นให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อการสอน ใช้อสื่อการสอนโดยคำนึงประสบการณ์ของผู้เรียน ใช้อสื่อเหมาะสมกับเนื้อหาสาระการสอน เชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้แก่นักเรียน และใช้อสื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สำหรับปัญหาที่พบคือสื่อการเรียนการสอนมีน้อย ไม่คงทน ขาดสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ขาดงบประมาณ และครูไม่นำสื่อนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน ส่วนข้อเสนอแนะพบว่า ผู้บริหารควรเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูที่จะผลิตสื่อการสอน หรือส่งบุคลากรไปอบรมแล้วนำมาขยายผลสู่ครูต่อไป ควรมีการจัดสรรค่าใช้จ่ายให้แก่แต่ละกลุ่มสาระเพื่อสร้างสื่อการเรียนการสอน และครูควรสร้างสื่อและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในส่วนห้องสมุด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า สิ่งที่ได้ปฏิบัติคือ จัดมุนิบรรณการแนะนำหนังสือใหม่ ส่งเสริมห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ จัดซื้อหนังสือห้องสมุดประจำทุกปี จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน จัดทำรายงานผลการดำเนินงานการใช้ห้องสมุด กระตุ้นให้ครูและนักเรียนไปใช้ห้องสมุด แต่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนเห็นว่า ที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ ติดตั้ง Internet ในห้องสมุด โรงเรียน ส่วนปัญหาที่พบคือ หนังสือไม่เพียงพอไม่หลากหลาย ไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน นักเรียนไปเข้าห้องสมุดน้อย สำหรับข้อเสนอแนะพบว่า ควรจัดซื้อหนังสือเพิ่ม ให้มีหนังสือที่ทันสมัยหลากหลาย และจัดรูปแบบการจัดวางหนังสือแบบใหม่ในการนิเทศการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า มีการสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง ใช้แบบ

ประเมินการนิเทศการสอน สร้างความตระหนักให้กับครูในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการนิเทศภายใน แนะนำครูผู้สอนหลังจากการนิเทศการสอนมีการประเมินผลการนิเทศการศึกษาอย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน ปัญหาที่พบคือ ไม่มีการแจ้งล่วงหน้า ส่วนข้อเสนอแนะพบว่า ควรชี้แจงในที่ประชุมให้ครูเข้าใจวัตถุประสงค์และเกณฑ์ของการนิเทศการสอนสำหรับการวิจัยในชั้นเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า มีการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน มีผลงานวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียน ทำงานวิจัยตามขั้นตอน ติดตามผลการวิจัยของตนเอง นำผลวิจัยในชั้นเรียนมาแก้ปัญหาการเรียนการสอน แต่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนเห็นว่า ที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ สนับสนุนให้มีการแสดงผลงานการวิจัยในชั้นเรียนนอกจากนี้ในการวัดและประเมินผล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า ได้กำหนดปฏิทินในการวัดและประเมินผลประจำปี ประเมินผลจากสภาพจริงของผู้เรียน วัดและประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน จัดทำแผนการวัดและประเมินผลทุกรายวิชา แจ้งเกณฑ์การประเมินผลให้นักเรียนทราบก่อน วัดและประเมินผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และติดตามผลการวัดและประเมินผลของครูอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัญหาที่พบคือ วัดและประเมินผลซ้ำซ้อน ขาดความชำนาญในการวัดและประเมินผล

สำหรับ มจรุสมณี กวางทอง (2551) ได้ศึกษาการดำเนินงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่नावาง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในการดำเนินงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่नावาง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดเห็นว่าผู้บริหารได้วางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และประชุมคณะครูเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ส่วนปัญหาที่พบมีเพียงส่วนน้อย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตร การใช้หลักสูตรไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ทำให้การใช้หลักสูตรไม่ได้ผลเท่าที่ควร และหลักสูตรบางหัวข้อไม่สอดคล้องกับการเรียน สำหรับข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารและครูควรมีการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ควรมีการนำหลักสูตรมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในทุกด้าน ทุกสาระการเรียนรู้ และควรวิเคราะห์หลักสูตรในสาระ ที่ตนสอนและปรับเนื้อหากิจกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางส่วนในด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดเห็นว่าผู้บริหารได้กำหนดตารางสอนที่สอดคล้องกับเวลาเรียน ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนให้ครูสร้างแผนการสอน ติดตามให้ครูได้ดำเนินการตามแผนการสอน สนับสนุนให้ครูมีการสอนซ่อมเสริม และปรับปรุงการเรียนการสอน สำหรับปัญหาที่พบมีเพียงส่วนน้อย คือ ครูผู้สอนสอนไม่ตรงกับความรู้

ความสามารถ ขาดแคลนครูผู้สอน ทำให้การจัดการเรียนการสอนด้อยประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ควรจัดครูให้ เข้าสอนตรงกับความรู้ความสามารถหรือใกล้เคียง ส่วนในด้านการนิเทศภายในพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดวางแผนการนิเทศ นิเทศภายใน และแนะนำให้เพื่อนครูเห็นความสำคัญของการนิเทศ สำหรับปัญหาที่พบมีเพียงส่วนน้อย คือ ผู้บริหารขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ขาดแคลนงบประมาณในการนิเทศภายใน และผู้บริหารและครูผู้สอนไม่มีความเข้าใจในการนิเทศ ส่วนข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ควรมีการนิเทศภายใน 2-3 ครั้ง ต่อเทอม ควรมีการนิเทศภายในให้ต่อเนื่อง และควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศภายในแก่ครูและผู้บริหาร ส่วนในด้านการประเมินผล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดเห็นว่าผู้บริหารมีการวางแผนการประเมินผลการเรียนการสอน กำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินผล และนำผลที่ได้จากการประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน สำหรับปัญหาที่พบมีเพียงส่วนน้อยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผล ส่วนข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ควรอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลผู้บริหารควรมีการกำกับติดตามการประเมินผล ควรประเมินผลตามสภาพจริงให้มากที่สุดและกำหนด แนวทางการประเมินผลให้เป็นแนวทางเดียวกัน

ในปีเดียวกัน ปราโมทย์ ธิศิริ (2551) ได้ศึกษาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนชนเผ่าศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่नावาง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนชนเผ่า ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่नावาง ในด้านสื่อและนวัตกรรมการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เห็นว่า มีการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้สื่อการสอนธรรมชาติ เปิดโอกาสให้ครู และนักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อการสอน ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนแต่บางส่วนเห็นว่า มีการรวบรวมแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อใช้ประกอบการสอน ในส่วนของปัญหาพบว่า ขาดแคลนงบประมาณในการสร้าง จัดหาสื่อและนวัตกรรม ครูขาดความรู้ ทักษะในการผลิตสื่อและนวัตกรรม มีสื่อและนวัตกรรมน้อยไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสมกับสภาพและความสนใจของนักเรียน สำหรับข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ สร้างความตระหนักแก่ครูในการผลิตสื่อ จัดงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุนและจัดหาสื่ออย่างเพียงพอ ส่วนการวิจัยในชั้นเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า มีการกระตุ้นให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน กำหนดนโยบายการทำวิจัยในชั้นเรียน และจัดหาเอกสาร ตำรา วารสารและงานวิจัยมาเป็นแนวทางในการทำวิจัยในชั้นเรียน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนให้แก่ครู ใช้การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน แต่บางส่วนมีความคิดเห็นว่า ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนและใช้การวิจัยใน

ชั้นเรียนแก้ปัญหาความประพฤตินักเรียน สำหรับปัญหาของการวิจัยในชั้นเรียน ครูขาดความรู้ในกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูไม่ให้ความสำคัญต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ส่วนข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ควรจัดอบรมปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนแก่ครู และจัดวิทยากรเพื่อให้คำปรึกษา คู่มือการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า มีการใช้การประเมินผลตามสภาพจริงพัฒนาการสอน ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก แข็งผลการประเมินให้นักเรียนทราบ ประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ใช้จุดประสงค์ การเรียนรู้ เป็นกรอบการประเมินผล และให้นักเรียนแสดงความสามารถตามความถนัด แต่บางส่วนมีความคิดเห็นว่ ให้นักเรียนร่วมประเมินผลงานของตนเอง และให้นักเรียนร่วมสร้างเกณฑ์ตัดสินผลงานสำหรับปัญหาในการประเมินผลตามสภาพจริง การประเมินผลตามสภาพจริงไม่มีเกณฑ์ที่ชัดเจน มีการใช้เกณฑ์ประเมินผลแบบเก่า ภาควิทยาการและแหล่งให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินตามสภาพจริง ส่วนข้อเสนอแนะ ตามแนวความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ควรร่วมวางแผนสร้างเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับนักเรียน ควรนิเทศ ติดตามเกี่ยวกับการประเมินผลตามสภาพจริงพร้อมทั้งนำเผยแพร่แก่เพื่อนครู และควรอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประเมินผลตามสภาพจริงส่วนในด้านการแนะแนว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า มีการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา ให้ครูทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนว สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการสอน จัดทำข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนทุกคน ร่วมมือกับผู้ปกครองป้องกันปัญหาความประพฤติร่วมมือกับนักเรียนในการแก้ปัญหา และใช้การแนะแนวปรับปรุงการเรียน แต่บางส่วนมีความคิดเห็นว่ มีการให้การแนะแนวเพื่อศึกษาต่อ และฝึกอาชีพตามความสนใจของนักเรียนสำหรับปัญหาในการแนะแนว ไม่มีครูที่จบแนะแนวโดยตรง ครูขาดความรู้ในการแนะแนวที่ถูกต้อง และโรงเรียนไม่มีระบบการแนะแนวที่ชัดเจน ส่วนข้อเสนอแนะ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการแนะแนวที่ถูกต้อง จัดให้มีระบบแนะแนวในโรงเรียนอย่างชัดเจน ครูทุกคนควรมีเวลาให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในทุกเวลาและทุกคน และส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจตนเองโดยร่วมมือกับครูและผู้ปกครอง

สำหรับ สุทธิพร วรรณสิทธิ์ (2551) ได้ศึกษาการสนับสนุนงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า ในด้านหลักสูตร มีการกำหนดโครงสร้างเนื้อหาของแต่ละรายวิชาในหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงมีการแต่งตั้งบุคลากรในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาที่พบมีเพียงเล็กน้อยคือ ไม่มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อปรับปรุงพัฒนาและไม่มีการวิเคราะห์หลักสูตรก่อนการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่ามีการสนับสนุนครูผู้สอนในการจัดทำแผนการสอน ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูปฏิบัติการสอนโดยใช้สื่อ เทคโนโลยี ปัญหาที่พบ

เล็กน้อยคือ ครูมีภาระงานอื่นมากเกินไปทำให้ครูจัดการเรียนการสอนด้อยประสิทธิภาพ และโรงเรียนมีกิจกรรมเสริมมากเกินไปส่งผลให้เวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และในด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ พบว่ามีการส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีมาเป็นสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน ส่วนปัญหาที่พบเพียงเล็กน้อยคือ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน

นอกจากนี้ อภิเชษฐ์ วัฒนวรกุลเลิศ (2552) ได้ศึกษาการสนับสนุนงานวิชาการในโรงเรียนของศึกษานิเทศก์ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการวางแผนงานด้านวิชาการ ผู้ตอบแบบสอบถามเกินครึ่งได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนงานวิชาการคือ ศึกษานิเทศก์ได้สนับสนุนจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการวางแผนงานวิชาการ แต่ก็มีบางส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่แน่ใจในการสนับสนุนของศึกษานิเทศก์ คือ ให้ข้อมูลสารสนเทศแก่โรงเรียนในการวางแผนงานวิชาการ และมีอีกส่วนหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อมูลว่าศึกษานิเทศก์ไม่ได้สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการวางแผนงานวิชาการ ในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามเกินครึ่งเห็นว่าศึกษานิเทศก์ได้สนับสนุน จัดอบรม ให้ความรู้แก่ครูในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา วัดและประเมินผลตามสภาพจริง แต่บางส่วนไม่แน่ใจในการสนับสนุนของศึกษานิเทศก์ คือ การสนับสนุนสื่อการสอนให้แก่โรงเรียนและการสนับสนุนเอกสารความรู้แก่ครูในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าศึกษานิเทศก์ได้สนับสนุน จัดอบรม ให้ความรู้แก่ครูในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่บางส่วนเห็นว่าศึกษานิเทศก์ไม่ได้นิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างสม่ำเสมอ ในด้านการนิเทศการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าศึกษานิเทศก์ ได้เสนอแนะวิธีการพัฒนาการเรียนการสอนแก่ครู ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ ให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการประเมินผลการนิเทศการศึกษา แต่ไม่ได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการนิเทศในโรงเรียน

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนยังพบปัญหาหลายด้านที่ต้องการแก้ไข เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักที่มีความสำคัญ เพื่อสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้สนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนวิหิราษฎร์ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป